

ΑΚΑΝΤΗΩΤΙΚΑ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
Τεύχος 11^ο Δεκέμβριος 2008

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

Ευχές

Φίλτατε Αναγνώστη!

Την ώρα που αυτό εδώ το τεύχος ξεφυλλίζεις οι γιορτές των Χριστουγέννων του 2008 και η Πρωτοχρονιά του 2009 είναι ακόμη κοντά. Και όλοι διακατεχόμαστε από μια θεληματική ευφορία, που γεννήθηκε από τη χαλαρότητα των ημερών, τη γλύκα των εδεσμάτων και την ενδόμυχη ελπίδα να πιάσουν τόπο οι ευχές που δεχτήκαμε. Όλοι, όμως, αλλάξαμε σε κάτι από πέρυσι την ίδια εποχή. Οι μικροί μεγάλωσαν κατά τι και καμώνονται. Οι τρανοί μίκραιναν το κάτι τι και μαραίνονται. Έτσι είναι οι βιολογικοί κύκλοι της ζωής και δεν ανατρέπονται. Ας το πάρει απόφαση η μικρότητά μας και ας μη βασανίζει το θυμικό της με φρούδες ελπίδες και κενά όνειρα. Και πρέπει, αναγκαστικά, να το δεχθεί αυτό και ήρεμα να συμβιβασθεί μαζί του.

Παρόλ αυτά του ανθρώπου η ψυχή σκιρτάει και ο νους του φτερουγίζει. Αναζητάει πάντα το ιδεώδες, κάτι καλύτερο, πιο πνευματικό και πιο ποθητό, έστω και παραμυθένιο, ώστε να ομορφαίνει τη μίζερη και πληκτική καθημερινότητα. Και επινόησε πολλά γι' αυτή του την ανάγκη, όπως τις ΓΙΟΡΤΕΣ και τις αντίστοιχες ΕΥΧΕΣ. Μάλιστα, σωστά πιστεύει ότι ο ανεόρταστος βίος είναι μια ατελεύτητη, βασανιστική, άφωτη οδός που φθείρει και εξαντλεί τον άνθρωπο. Ακόμη θέλει να πιστεύει και δέχεται ότι κάθε ευχή ενέχει μια απόκοσμη και μαγική δύναμη μέσα της και ελπίζει στην ευόδωσή της, ελπίζει στη ΧΑΡΑ.

Με αυτές τις απλές, αλλά συγκυριακές για την περίσταση, σκέψεις σαν προοίμιο, η ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ και η Συντακτική Επιτροπή, συμβάλλοντας και μετέχοντας στη ΧΑΡΑ, εύχονται σε όλους «Καλές γιορτές», «Χρόνια πολλά» και «Χαρούμενο το νέο έτος 2009».

Εκδοτικά

Η Συντακτική Ομάδα ανταποκρινόμενη στην απόφαση της Γενικής Συνέλευσης της Αδελφότητας, εγκαινιάζει και φιλοξενεί ήδη από το παρόν τεύχος δύο κείμενα συμπολιτών μας από τον ευρύτερο χώρο του Δήμου Μαστοροχωρίων. Συμπολιτών που έχουμε κοινές αγωνίες για τη διάσωση και τη καταγραφή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, κοινές καταβολές στα ήθη και έθιμα και κοινούς προβληματισμούς για το μέλλον του τόπου μας. Τους καλωσορίζουμε και τους ευχαριστούμε για την ανταπόκρισή τους.

Το Δ.Σ. και η Συντακτική Ομάδα

Δραστηριότητες της Αδελφότητάς μας

Η Γενική Συνέλευση. Προοπτικές και δράση.

Στις 16 Αυγούστου 2008 πραγματοποιήθηκε η Γενική Συνέλευση της Αδελφότητας, στο κτίριο του Δημοτικού Σχολείου του χωριού μας.

Ο Γιώργος Κοτολούλης έκανε τον διοικητικό και οικονομικό απολογισμό του Δ.Σ., που ήδη είχε μοιρασθεί και γραπτώς σ' όλους τους παρευρισκόμενους.

Στη συνέχεια εκλέχθηκε 3μελές Προεδρείο διεξαγωγής της συζήτησης και της ψηφοφορίας, αποτελούμενο από τους Μουκούλη Θωμά (Πρόεδρο), Σίμο Νικόλαο (Γραμματέα) και Ζιώγα Γιάννη (Μέλος). Τον λόγο έλαβε ο Μουκούλης Θωμάς, ο οποίος ευχαρίστησε για την τιμή που του έγινε να προεδρεύσει της Συνέλευσης, επεσήμανε δε, ότι με συγκίνηση θυμάται, ότι ήταν Πρόεδρος και στην Α' ιδρυτική συνέλευση της Αδελφότητας το 1976.

Ακολούθως έγινε συζήτηση για το περιοδικό «Τα Καντσιώτικα», έγιναν κάποιες παρατηρήσεις για την ύλη του τελευταίου τεύχους, και εκφράσθηκε η άποψη και ο προβληματισμός αν πρέπει ή όχι να αποφεύγονται κείμενα που αναφέρονται στο εμφύλιο.

Κοινή άποψη πολλών ομιλητών ήταν επίσης, ότι κεντρικός στόχος και μεγάλο όραμα της Αδελφότητας πρέπει να είναι η ανέγερση του Ξενώνα.

Τέθηκαν επίσης διάφορα θέματα από διάφορους ομιλητές (Κ. Ζιώγας, Σίμος Χαράλαμπος) όπως:

- Να γίνεται κάθε χρόνο η εκδρομή για τους γλικιωμένους του χωριού.
- Να υπάρξει σύσφιξη των σχέσεων με τους απόδημους, να ενισχυθεί η θεματολογία των εκδηλώσεων στο χωριό.

■ Να μεταφερθεί η έδρα του Δ.Σ. στο χωριό. Με αυτό τον τρόπο θα δίνεται η ευκαιρία να γίνονται οι συναντήσεις και εκδηλώσεις στο χωριό ακόμα και οι συνεδριάσεις Δ.Σ.

■ Το πανηγύρι να μην αφήνετε στην τύχη του κάθε καταστηματάρχη, αλλά να γίνεται υπό την αιγίδα της Αδελφότητας (επιλογή ορχήστρας, τρόπου λειτουργίας).

Ο Θωμάς Ζιώγας αναφέρθηκε στο κληροδότημα Λύτρα και είπε ότι διαφωνεί με το πώς κατανέμονται τα χρήματα και πρότεινε να αλλάξει ο τρόπος χορήγησης των χρημάτων και να ενισχύονται οικονομικά μόνο οι γάμοι που γίνονται στο χωριό. Επιτροπή Κληροδοτήματος και Δ.Σ. να βρούνε μία λύση. Επεσήμανε την δυσκολία της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού στην εύρεση ύλης και γι' αυτό απηύθυνε παράκληση στους χωριανούς να στέλνουν έστω και χειρόγραφα κείμενα τα οποία και θα επεξεργάζεται η Επιτροπή. Στη συνέχεια επεσήμανε την κακή αισθητι-

κή στην κτιριοδομία του χωριού και έκανε πρόταση να τηρούνται κάποιοι κανόνες στο κτίσιμο σπιτιών κλπ. Τέλος κατέθεσε 5 ονόματα „πρόταση, για το νέο Δ.Σ. της Αδελφότητας, ήτοι τους Κοτολούλη Γιώργο, Ρέβα Δημήτριο, Καθάριο Ευάγγελο, Σπέλλα Κώστα, Γκαμπράνη Νίκο, και πρότεινε να γίνει άμεσα η ψηφοφορία και μετά να συνεχίσει η συζήτηση. Η πρόταση έγινε δεκτή, και ομόφωνα, δια βοής, εκλέχθηκε το νέο Δ.Σ.

Το λόγο πήρε ο Κοτολούλης Γιώργος εκ μέρους του Δ.Σ. και αναφέρθηκε σε ζητήματα που απασχολούν την Αδελφότητα και έθεσε τους στόχους του νεοεκλεγέντος Δ.Σ.

1. Αναφέρθηκε κατ' αρχάς στην έκδοση του περιοδικού «Τα Καντσιώτικα», στα προβλήματα που ανακύπτουν, στο κόστος, μεγάλο μέρος του οποίου επωμίζεται ο Τζιμούλης Κώστας. Επεσήμανε ότι χρειάζεται μεγαλύτερη συμμετοχή των συγχωριανών στην αποστολή κειμένων και πρότεινε η ύλη του περιοδικού να εμπλουτισθεί με κείμενα και από άλλα

χωριά του Δήμου μας και όχι μόνο, γιατί έχει την δυνατότητα αυτή τη χρονική στιγμή να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στα Μαστοροχώρια.

2. Μετέφερε στο σώμα πρόταση του Γιάνη Τσιγκούλη για αναβάθμιση του ρόλου των επιτροπών πόλεων, ο οποίος να ξεπερνά την διοργάνωση ενός ετήσιου χορού και την διανομή του ετήσιου ημερολογίου, αλλά μέσα από 3-4 κοινές συνεδριάσεις, Δ.Σ. και Επιτροπών Πόλεων στο χωριό το χρόνο, ουσιαστικά με τις απόψεις τους, να συμβάλουν εποικοδομητικά στην διοίκηση της Αδελφότητας και στην οριοθέτηση ρεαλιστικών στόχων.

3. Αναφέρθηκε στην λειτουργία της Τράπεζας Αίματος της Αδελφότητας και είπε συγκεκριμένα: Η Αδελφότητα ανταποκρίθηκε άμεσα και ικανοποίησε όλα τα αιτήματα συγχωριανών μας για χορήγηση αίματος. Χορηγήθηκαν 35 φιάλες αίματος την χρονιά που πέρασε, ενώ οι αιμοδότες ήταν 22. Το φαινόμενο είναι πάρα πολύ ανησυχητικό και στο τέλος δεν θα υπάρχει διαθέσιμο αίμα για αυτούς που πράγματι δικαιούνται. Καταλαβαίνω, είπε, ότι όταν έχεις το πρόβλημα είναι δύσκολο να ανταποκριθείς, όταν όμως το πρόβλημα παρέρχεται κανείς δεν σκέφθηκε ότι έχει την υποχρέωση της αναπλήρωσης έστω και μέρους του αίματος που του χορηγήθηκε. Οι αιμοδότες, δυστυχώς, είναι σχεδόν πάντα τα ίδια πρόσωπα.

4. Οριοθέτησε και κατέθεσε στο σώμα συγκεκριμένη πρόταση για αυτό που θεωρεί ότι πρέπει να είναι από εδώ και πέρα ο μεγάλος στόχος του χωριού και της Αδελφότητας. Την αξιοποίηση του οικοπέδου της Αδελφότητας και την ανέγερση ξενώνα. Συγκεκριμένα είπε: «Οι δυνατότητες χρηματοδότησης του έργου ανέγερσης του ξενώνα εξαντλούνται, τελευταία ευκαιρία είναι ο αναπτυξιακός νόμος που

ήδη είναι ενεργός, με χρηματοδότηση 60%, ίδια κεφάλαια 20% και δυνατότητα δανεισμού το υπόλοιπο 20%, και γι' αυτό πρέπει να κινηθούμε γρήγορα κάτω από το εξής σκεπτικό. Να ιδρύσουμε μία Ανώνυμη Εταιρία [Α.Ε.] στην οποία μέλη της θα είναι χωριανοί και φίλοι του χωριού, οι οποίοι ανάλογα με το χρηματικό ποσό που θα δίνουν θα παίρνουν και τις ανάλογες μετοχές. Η Αδελφότητα, ως μη κερδοσκοπικός φορέας, δεν μπορεί να συμμετάσχει στην ανώνυμη εταιρία, η οποία εκ φύσεως είναι κερδοσκοπικός φορέας. Γι' αυτό θα παραχωρήσει το οικόπεδο για αξιοποίηση στην Α.Ε. για διάστημα που θα το αποφασίσουμε, 10, 15 χρόνια. Μετά το χρονικό διάστημα αυτό όλο το κτίριο θα έρθει στην κυριότητα της Αδελφότητας. Νομίζω είναι η μόνη ρεαλιστική πρόταση και ένας στόχος επιτεύξιμος, αφού, βάσει προϋπολογισμού του έργου, τα 150.000 € που απαιτούνται ως ίδια κεφάλαια πιστεύω ότι μπορούν να μαζευτούν».

Σχετικά με την συνέχιση της ενασχόλησης με τα διοικητικά της Αδελφότητας, ανέφερε ότι ήταν αποτέλεσμα της αγωνίας που διέκρινε στα μάτια όλων των χωριανών για το μέλλον της Αδελφότητας και της γενικότερης απροθυμίας να αναλάβουν άλλοι την διοίκηση της Αδελφότητας. Παράγοντες, που τον έσπρωξαν να προτάξει το συναίσθημα, την αγάπη και την πίστη του για ένα καλύτερο αύριο για το χωριό μας.

Στη συνέχεια έγινε αναλυτική συζήτηση για το κατάστημα «Αμπηλιακό», η οποία κατέληξε στο εξής: «Το νέο Δ.Σ., το Τοπικό Συμβούλιο και εκπρόσωπος του Δήμου μαζί με τον Καταστηματάρχη να καθίσουν και να βρουν μία τελική λύση σε όλα τα εκκρεμή θέματα». Ήδη όλες οι εκκρεμότητες μεταξύ της Αδελφότητας και του καταστηματάρχη έχουν διευθετηθεί.

Εθελοντική αιμοδοσία στη Δροσοπηγή

Την Τετάρτη 13 Αυγούστου 2008, κινητή μονάδα από το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων, όπου η Αδελφότητα διατηρεί μία από τις δύο «τράπεζες αίματος», ήρθε στο χωριό μας και πραγματοποίησε, για 6η συνεχή χρονιά, την καθιερωμένη πια ετήσια αιμοληψία, στην αίθουσα του κοινοτικού καταστήματος.

Προσήλθαν 21 συγχωριανές/οί μας και φίλοι, έδωσαν αίμα και την υπόσχεση για μεγαλύτερη συμμετοχή του χρόνου.

Αυτή η εκδήλωση αλληλεγγύης και ανθρωπιάς δεν είναι χρήσιμη μόνο στους συνανθρώπους μας, αλλά και στους ίδιους τους συγχωριανούς μας.

Μέχρι σήμερα, όλα τα προηγούμενα χρόνια, εξυπηρετήθηκαν όλοι οι συγχωριανοί μας που είχαν ανάγκη αίματος, χωρίς απολύτως καμία εξαίρεση.

Οι αιμοδότες μας: Σίμος Π. Κωνσταντίνος, Κοτολούλης Χ. Γεώργιος, Τσιγκούλης Ν. Αθανάσιος, Καπλάνης Ε. Αλέλανδρος, Τσιλιμίγκας Γ. Αθανάσιος, Σπέλλας Θ. Σταύρος, Σίμου Π. Δέσποινα, Ζιώγα Π. Άρτεμις, Πολυχρονίου Σ. Βασίλειος, Μουκούλης Χ. Κύρηκος, Κοτσίνας Γ. Παύλος, Καπλάνη Α. Σεβαστή, Κοτσίνα Α. Λίτσα, Σπέλλας Θ. Αθανάσιος, Μακρής Γ. Βασίλειος, Ζιώγα Αγγέλα, Καπλάνη Κ. Ελένη, Σιούτης Σ. Δημήτριος, Μουκούλης Α. Πολύβιος, Κουτρουμπίνα Δ. Σταυρούλα, Καρανικούλης Μ. Βασίλειος. Υπήρξαν και 4 συγχωριανές/οί μας που, ενώ προσφέρθηκαν και προσήλθαν στην αιμοδοσία, κρίθηκε ότι δεν πρέπει να δώσουν αίμα για κάποιους λόγους: Ζιώγας Θ. Βασίλειος, Σίμου Αργυρώ, Βασιλούλη Αλίκη, Μουκούλης Αθανάσιος.

ος, Σίμου Αργυρώ, Βασιλούλη Αλίκη, Μουκούλης Αθανάσιος.

Το Δ.Σ της Αδελφότητας συγχαιρίστεί θερμά τους αιμοδότες, γι' αυτήν την υψηλής ευαισθησίας και ανθρωπιάς προσφορά, και εύχεται αυτή η πρωτοβουλία τους να γίνει παράδειγμα ανιδιοτελούς φιλαλληλίας και αλληλεγγύης σε όλους μας.

Αγώνες ανωμάλου δρόμου παιδων

Πραγματοποιήθηκαν, στις 13 Αυγούστου 2008, οι αγώνες ανωμάλου δρόμου, που είχαν εκκίνηση και τερματισμό την κεντρική πλατεία του χωριού. Αγόρια και κορίτσια του Δημοτικού έτρεξαν στα στενά δρομάκια του χωριού.

Δόθηκαν κύπελλα και μετάλλια στους τρεις πρώτους νικητές και νικήτριες, ανά κατηγορία, και διπλώματα συμμετοχής σε όλους τους συμμετέχοντες. Συνολικά τα παιδιά είχαν χωρίσθει σε 4 κατηγορίες.

Την πρωτοβουλία και ευθύνη της εκδήλωσης φέτος είχε ο Δήμος Μαστοροχωρίων και το Τοπικό Συμβούλιο του χωριού μας και υπεύθυνος των αγώνων, όπως πάντα, ο γυμναστής συγχωριανός μας Τσιγκούλης Θανάσης.

Το ραντεβού ανανεώθηκε για του χρόνου, για τον Αύγουστο του 2009.

Ευχαριστίες

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας και η Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού ευχαριστεί θερμά τους:

- Τον συγχωριανό μας Θωμά Μουκούλη, Παϊδαγωγό, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού με το ποσό των 100 €, εις μνήμη του εξαδέλφου του Μουκούλη Μιχάλη.
- Τον συγχωριανό μας Νίκο Δημητρούλη, από τον Καναδά, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας, με το ποσό των 200 \$ Καναδά.
- Τον διατελέσαντα Δάσκαλο στο χωριό μας κ. Στασινό Δημήτριο, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας, με το ποσό των 50 €.
- Την συγχωριανή μας Καπλάνη Σεβαστή, για την οικονομική ενίσχυση της Αδελφότητάς μας, με το ποσό των 100 €.

5. Την συγχωριανή μας Κοτολούλη Βάσω, για την οικονομική ενίσχυση της Αδελφότητάς μας, με το ποσό των 200 €.
6. Τον Εξάρχου Νίκο, από το Κεράσοβο, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας, με το ποσό των 20 €.
7. Τον Τέλλη Δημήτριο, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας, με το ποσό των 20 €.

Μία διόρθωση - συμπλήρωση

Λόγω ελλειπούς ενημέρωσης του αρθογράφου αναφορικά με την παραδοσιακή βραδιά, η οποία έλαβε χώρα στις 05-07-2008 στο χωριό, δεν αναφέρθηκε στη σχετική δημοσίευση στο 10^ο τεύχος, ότι, πλην του Δήμου Μαστοροχωρίων, η εκδήλωση στηρίχθηκε οικονομικά και από την επιχείρηση του Κώστα Καρανικούλη. Πιο συγκεκριμένα, το κατάστημα «ΑΜΠΗΛΙΑΚΟ» κάλυψε ένα σημαντικό μέρος των δαπανών της ορχήστρας, που εκείνο το βράδι πλαισίωσε το γλέντι.

Η διόρθωση της διόρθωσης

Επίσης στο 10^ο τεύχος διορθώνουμε: στη λεζάντα της φωτογραφίας από τη Τακένδη στη σελ. 29, έγινε λάθος στα ονόματα. Τα σωστά είναι όρθιοι: 1) Λουκάς Μπλατσίνας, 2) Παύλος Σίμος, 3) Θωμάς Κατσιαμάνης, 4) Σταύρος Κοτσίνας, Καθιστοί: 5) Παντελής Κουτσούκης, 6) Σταύρος Μακρής (Ξινός), Μαρία Σιούφλα (Τζιώρη), 8) Ευμορφία Ζηκούλη.

Τέλος στο ίδιο τεύχος η φωτογραφία στη σελίδα 18, για τις "δώρες" είναι από το γάμο του Χρήστου Μουκούλη, που από παλάλειψη του αρθογράφου δεν μνημονεύτηκε και στη σελ. 10 στο άρθρο "Καντιώτων Μαστόρων έργα" η αναφορά ότι ο Νίκος Κρούλης διετέλεσε πρόεδρος της κοινότητας είναι ανακριβής, ενώ το σωστό είναι ότι διετέλεσε τοπικός Σύμβουλος Δροσοπηγής.

Επίκαιρα θέματα

Προγράμματα εθελοντικής εργασίας στη Δροσοπηγή του Βασιλη Ζιώγα

Οι περισσότεροι από εμάς, ενδεχομένως, έχουμε δει ή ακούσει για κάποια νεαρά άτομα από ξένες χώρες, τα οποία έρχονται τα καλοκαίρια στα χωριά μας και δουλεύουν εθελοντικά σε διάφορες κοινωφελείς εργασίες. Επισκευάζουν λιθόστρωτα, καλντερίμια, καθαρίζουν πέτρινες τοιχοποιίες, συντηρούν παραδοσιακά κτήρια και εξωκλήσια, βάφουν κάγκελα, ξεχορταριάζουν αυλές κ.ο.κ. Κάποιοι ίσως τους κοιτούν με περιέργεια, άλλοι μπορεί να τους θεωρούν κάπως αλλόκοτους και γραφικούς και άλλοι απλώς υπερβολικά ρομαντικούς.

Πόσοι όμως από μας γνωρίζουν ότι τα συγκεκριμένα αξιομέμητα παιδιά έρχονται από τις μακρινές πατρίδες τους στη χώρα μας με βασικό σκοπό να προσφέρουν εθελοντικά τις υπηρεσίες τους στο κοινωνικό σύνολο; Και δεν επιλέγουν κάποιο πολύβου ή παραλιακή πόλη για να περάσουν ως τουρίστες ευχάριστες και χλιδάτες διακοπές, αλλά τα μικρά, απομονωμένα χωριά μας. Διαβιούν χωρίς ανέσεις, κοινοβιακά σε σχολεία, ξενώνες και άλλους χώρους φιλοξενίας, καθώς αυτό που τους ενδιαφέρει δεν είναι τόσο η καλοπέραση, όσο το να έρθουν σε επαφή με άλλους εθελοντές και να γνωρίσουν εκ των έσω τον τόπο, την κουλτούρα και τους ανθρώπους της περιοχής που τους φιλοξενεί. Και αντί εμείς να τους πληρώνουμε γι' αυτό καταβάλουν οι ίδιοι από την τσέπη τους τα έξοδα του ταξιδιού τους, καθώς και τις δαπάνες συμμετοχής στο πρόγραμμα εργασίας!

Ας δούμε όμως κάποια περισσότερα πληροφοριακά στοιχεία για το συγκεκριμένο θέμα:

1. Τι είναι ένα Πρόγραμμα Εθελοντικής Εργασίας;

Είναι η προσφορά εργασίας για 15 μέρες από διεθνή ομάδα εθελοντών σε μια περιοχή της Ελλάδας ή άλλης χώρας, με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, την τοπική ανάπτυξη και την ενεργοποίηση των πολιτών. Σε κάθε πρόγραμ-

μα συμμετέχουν 15 περίπου εθελοντές από όλο τον κόσμο, που καθοδηγούνται από εκπαιδευμένους ομαδάρχες. Οι εθελοντές φιλοξενούνται σε απλές εγκαταστάσεις (π.χ. σχολεία, γυμναστήρια, ξενώνες), δουλεύουν 5-6 ώρες κάθε μέρα (εκτός Κυριακής) με την καθοδήγηση ειδικευμένων ομαδαρχών - συντονιστών και στον ελεύθερο χρόνο τους συμμετέχουν σε γιορτές, εκδηλώσεις, εκδρομές, κ.ά., γνωρίζοντας την ιστορία, τον πολιτισμό και τους κατοίκους του τόπου που τους φιλοξενεί. Οι συμμετέχοντες πρέπει να είναι από 18 ετών και άνω και να μπορούν να επικοινωνούν στα αγγλικά.

2. Γιατί ένας νέος να συμμετέχει σε ένα Πρόγραμμα Εθελοντικής Εργασίας;

Ένα πρόγραμμα εθελοντικής εργασίας δίνει την ευκαιρία σε έναν νέο άνθρωπο να επισκεφθεί έναν τόπο όχι ως απλός τουρίστας, αλλά ως φιλοξενούμενος των κατοίκων. Του δίνει τη δυνατότητα να προσφέρει το χρόνο και το κέφι του για 2-3 βδομάδες, να γνωρίσει «από μέσα» την τοπική κοινωνία, να συνεργαστεί και να κάνει φίλους από όλο τον κόσμο, να κερδίσει αξέχαστες εμπειρίες.

3. Ποιος φορέας διοργανώνει τα Προγράμματα Εθελοντικής Εργασίας στα Μαστοροχώρια;

Τα προγράμματα που εκτελούνται κατά καιρούς στα Μαστοροχώρια διοργανώνονται από την οργάνωση ΕΛΙΞ, μία «Μη Κυβερνητική» οργάνωση, η οποία καλλιεργεί την εθελοντική συνείδηση και πρωθεί την εθελοντική προσφορά από το 1987. Η ΕΛΙΞ είναι μέλος του διεθνούς δικτύου Alliance of Voluntary Organizations, του Πανελλήνιου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων και του Δικτύου Εθελοντισμός και Περιβάλλον και πραγματοποιεί διεθνείς δράσεις εθελοντικής συμμετοχής, με αντικείμενο την προστασία του περιβάλλοντος, τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, την προώθηση του πολιτισμού και την κοινωνική προσφορά, σε συνεργασία με Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Κρατικούς Φορείς, εταιρίες, Ιδρύματα, καθώς και με τοπικούς περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς συλλόγους. Στις δράσεις της ΕΛΙΞ συγκαταλέγονται:

- Η διοργάνωση και συντονισμός διεθνών προγραμμάτων εργασίας στην Ελλάδα, διάρκειας 2 εβδομάδων.
- Η διοργάνωση και συντονισμός μονοήμερων ή διήμερων δράσεων εθελοντισμού σε εθνικό επίπεδο.

- Η προσέλκυση εθελοντών από το εξωτερικό και την Ελλάδα.
- Η αποστολή Ελλήνων εθελοντών σε αντίστοιχα προγράμματα εθελοντικής εργασίας στο εξωτερικό
- Διοργάνωση και συμμετοχή σε εκπαιδευτικά σεμινάρια, με θέμα τον συντονισμό διεθνών ομάδων εθελοντών, την διαπολιτισμική εκπαίδευση κ.α.
- Διοργάνωση και συμμετοχή σε διεθνείς και διευρωπαϊκές δράσεις (συνέδρια, Φόρουμ κ.λ.π) με θέμα τον εθελοντισμό

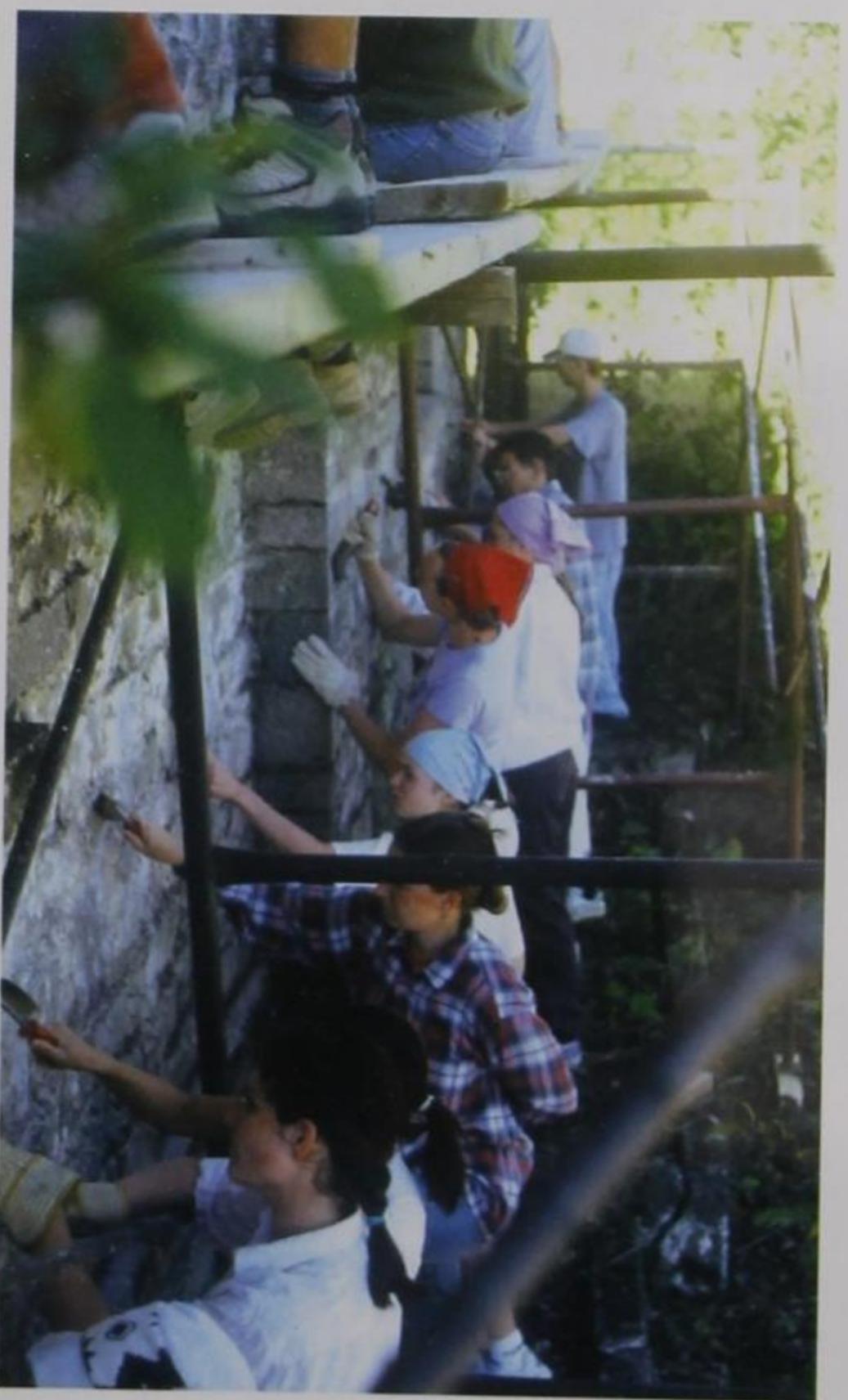
4. Τα προγράμματα της ΕΛΙΞ σε ποιους θεματικούς τομείς επικεντρώνονται;

Οι τομείς στους οποίους επικεντρώνονται τα προγράμματα της οργάνωσης είναι:

- Η προστασία του περιβάλλοντος (δενδροφύτευση, πυροπροστασία, διάνοιξη, και συντήρηση μονοπατιών, ευαισθητοποίηση κοινού).
- Η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς (συντήρηση και αποκατάσταση παραδοσιακών κτιρίων και καλντεριμιών, διαμόρφωση αρχαιολογικών χώρων).
- Η προώθηση του πολιτισμού (ταξινόμηση και επιμέλεια ιστορικών αρχείων και βιβλιοθηκών, τεχνική υποστήριξη εκδηλώσεων και φεστιβάλ) και
- η ευρύτερη κοινωνική προσφορά (συνοδεία ατόμων με ειδικές ανάγκες, στήριξη και δημιουργική απασχόληση ευπαθών ομάδων, δημιουργική απασχόληση παιδιών)

5. Μέχρι σήμερα ποιές δραστηριότητες έχει να επιδείξει η ΕΛΙΞ στην Ελλάδα και το εξωτερικό;

Από την ίδρυση της ΕΛΙΞ το 1987, διοργανώθηκαν 253 προγράμματα εθελοντικής εργασίας σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, 4.240 νέοι από την Ελλάδα και το εξωτερικό φιλοξενήθηκαν και εργάστηκαν εθελοντικά, 99 Κοινότητες σε όλες τις περιοχές της Ελλάδας, από την Κρήτη έως τη Θράκη και από την Ήπειρο έως τη Λέσβο, αξιοποίησαν την προσφορά των εθελοντών για την ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού τους πλούτου, και 1.435 νέοι από την Ελλάδα εργάστηκαν εθελοντικά στο εξωτερικό στα πλαίσια των προγραμμάτων ανταλλαγών. Ειδικά για τη χρονιά που μας πέρασε, το 2008, η οργάνωση έφερε σε πέρας 16 προγράμματα σε ολόκληρη την Ελλάδα, από την Ήπειρο ως την Αττική και από την Πελοπόνησο ως τις Κυκλαδες, και παράλληλα συντόνισε την αποστολή Ελλήνων

Οι εθελοντές της οργάνωσης ΕΛΙΞ σε ώρα εργασίας - αποκατάσταση λιθοδομής.

Επάνω: στο Ναό της Κοίμησης της Θεοτόκου (2001) και
Κάτω: στο Ναό του Αγίου Αθανάσιου (2007).

εθελοντών σε αντίστοιχα προγράμματα που διενεργούνται σε 57 χώρες του εξωτερικού, ευρωπαϊκές και μη (Αϊτή, Αργεντινή, Ινδία, Κίνα, Μαρόκο, Ρωσία, Τόγκο κ.α.).

6. Όσον αφορά στα Μαστοροχώρια τί έχει συμβεί μέχρι στιγμής;

Όπως φαίνεται και στον ακόλουθο πίνακα, η οργάνωση ΕΛΙΞ έχει μια σημαντική δράση, συνεχή σχεδόν από το 1992, στα Μαστοροχώρια, με αποτέλεσμα μέχρι σήμερα πάνω από 350 εθελοντές από όλο τον κόσμο να έχουν προσφέρει την εθελοντική εργασία τους στον τόπο μας, γνωρίζοντας με τον τρόπο αυτό τους φιλόξενους κατοίκους και τις ομορφιές της περιοχής.

Μάλιστα, σύμφωνα με τους υπευθύνους, στόχος και προσδοκία της οργάνωσης είναι η συνεργασία με τον Δήμο Μαστοροχωρίων να συνεχιστεί με τον ίδιο και καλύτερο τρόπο και στο μέλλον. Φέτος, κατά τα άλλα, πραγματοποιήθηκαν δύο προγράμματα στα μέρη μας. Ένα στους Χιονιάδες (από 06/08 έως 21/08) και ένα στο χωριό μας, την Δροσοπηγή (από 21/07 έως 04/08), κατά το οποίο οι εθελοντές εργάστηκαν στον ναό του Αγίου Αθανασίου, όπου καθαιρεσαν το σοβά από το εξωτερικό αποκαλύπτοντας, έτσι, την πέτρινη τοιχοποιία.

7. Πώς μπορεί κανείς να συμμετέχει στα προγράμματα της ΕΛΙΞ; Χρειάζεται να πληρώσει κάποιο ποσό;

Αυτό που χρειάζεται να κάνει αρχικά είναι να επικοινωνήσει με την οργάνωση στα ακόλουθα στοιχεία:

Βεραντέρου 15, 10677 Αθήνα,
τηλ.: 2103825506, φαξ: 2103814682
e-mail: elix@elix.org.gr – web: www.elix.org.gr

Από κει και πέρα οι υπεύθυνοι της οργάνωσης θα τον κατευθύνουν αναλόγως. Όσο για πληρωμή, πρέπει να γνωρίζετε ότι στα εκάστοτε προγράμματα εργασίας τα έξοδα διαμονής και διατροφής καλύπτονται πλήρως από τον φορέα φιλοξενίας (Δήμος, τοπικός σύλλογος κ.λ.π.). Μόνο τα έξοδα ταξιδιού καλύπτονται από τους ίδιους τους εθελοντές. Καταβάλλεται, επίσης, με την αίτηση και ένα ποσό συμμετοχής, που στα περισσότερα από τα προγράμματα είναι 120_, και περιλαμβάνει ασφάλιση, ενώ παράλληλα καλύπτει μέρος των λειτουργικών και διοικητικών εξόδων της οργάνωσης.

Εμείς από την πλευρά μας οφείλουμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας στην οργάνωση ΕΛΙΞ, που κάθε χρόνο επιλέγει τα μέρη μας για τα προγράμματα της, καθώς και τα συγχαρητήρια μας στο Δήμο Μαστοροχωρίων για την συνεργασία του με τη συγκεκριμένη οργάνωση.

Ευελπιστούμε να συνεχιστεί επί μακρόν, επ' αφελεία όλων. Ελπίζουμε, επίσης, η τοπική κοινωνία – κάτοικοι και Αδελφότητα - να αγκαλιάσει με μεγαλύτερη θέρμη, όπως πραγματικά τους αξίζει, τα συγκεκριμένα προγράμματα και τα παιδιά που τα πλαισιώνουν (ένα τραπέζωμα και κάποιο συμβολικό δώρο δε βλάπτει στς κάτω-κάτω). Θα ήταν, μάλιστα, ευχής έργο – και ίσως πρέπει να το απαιτήσουμε – κάθε χρόνο ανελλιπώς να εκτελείται ένα τέτοιο πρόγραμμα στη Δροσοπηγή. Δεν είναι, άλλωστε, λίγο πράγμα 15 νέοι απ' όλο τον κόσμο να επισκέπτονται σε ανύποπτο χρόνο το Κάντσικο, να δίνουν ζωή στο χωριό, να δουλεύουν εθελοντικά γι' αυτό, να χαίρονται τη φύση και τις ομορφιές του και να συγχρωτίζονται με τους κατοίκους και τον ντόπιο λαϊκό πολιτισμό. Άν, μάλιστα, η παρουσία τους στον τόπο συνδυάζονταν με κάποια γιορτή, εκδήλωση ή δραστηριότητα του χωριού, τότε θα ήταν ενδεχομένως ακόμη καλύτερα, αφού θα είχαν την ευκαιρία να συμμετάσχουν και αυτοί ενεργά και να βιώσουν από πρώτο χέρι την καντσιώτικη φιλοξενία.

Όσο για το εργασιακό αντικείμενο, μη φοβάστε. Υπάρχει άφθονο. Δόξα τω Θεώ, από τη Δροσοπηγή δεν λείπουν τα παραδοσιακά κτήρια, τα γραφικά ξωκλήσια και τα λιθόστρωτα δρομάκια που χρήζουν συντήρησης. Και δεν πρέπει να λησμονούμε και τα παραμελημένα ορεινά μονοπάτια μας, τα οποία έχουν πλέον χαθεί μέσα στο δάσος. Κάποια στιγμή θα πρέπει, επιτέλους, να ασχοληθούμε σοβαρά και με αυτά, και τα προγράμματα εθελοντικής εργασίας είναι πράγματι μία πολύ καλή ευκαιρία.

Τα παιδιά τα οποία εργάστηκαν φέτος στα εθελοντικά προγράμματα στην Δροσοπηγή και τα άλλα Μαστοροχώρια ήταν:

ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ 2008

Lohrer Hannah / ΓΕΡΜΑΝΙΑ / 1990

Davidowitz Tamar / ΔΑΝΙΑ / 1985

Van Der Lery Miarieke / ΔΑΝΙΑ / 1988

Ji Woon Kang / ΚΟΡΕΑ / 1984

You-Chan Gim / ΚΟΡΕΑ / 1984
 Leroy Pauline / ΓΑΛΛΙΑ / 1990
 MikhailOvska Mariia / ΟΥΚΡΑΝΙΑ / 1990
 Cotasson Benjamin / ΓΑΛΛΙΑ / 1981
 Bouloumbassis Giannis / ΕΛΛΑΣ / 1977
 Orieux Valentine / ΓΑΛΛΙΑ / 1987
 Bastien Claire / ΓΑΛΛΙΑ / 1987
 Chen Hui-Chen / ΙΑΠΩΝΙΑ / 1979

Ομαδάρχης: Δημήτρης Κουβρούκης

ΧΙΟΝΙΑΔΕΣ 2008

Min Yeongeun / ΚΟΡΕΑ / 1987
 Maidis Maios / ΕΛΛΑΣ / 1980
 Raimy Aude / ΚΟΡΕΑ / 1990
 Sanchez Torrent Fernando/ΙΣΠΑΝΙΑ/ 1988
 Santana Garcia Ana / ΙΣΠΑΝΙΑ / 1978
 Angonin Diane / ΓΑΛΛΙΑ / 1990
 Vasiliagkos George / ΕΛΛΑΣ / 1981
 Wooram Lee / ΚΟΡΕΑ / 1984
 Matonyte Gintare / ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ / 1988
 Keviliute Jurate Aureja/ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ/ 1990
 Mustafa CANER Kale / ΤΟΥΡΚΙΑ / 1982
 Triantafullas Ioannis / ΕΛΛΑΣ / 1988
 Khairova Antonina / ΟΥΚΡΑΝΙΑ / 1986
 Priadka Olga / ΟΥΚΡΑΝΙΑ / 1986
 Triantafullas Orestis / ΕΛΛΑΣ / 1991
 Servais Roman / ΓΑΛΛΙΑ / 1989

Ομαδάρχης: Δημήτρης Κουβρούκης

Τα ευχαριστούμε ολόψυχα και ελπίζουμε κάποια στιγμή να τα ξαναδούμε στον τόπο μας.

Υπέρ βωμών

του Βασίλη Ζιώγα

Τετάρτη 13 Αυγούστου 2008, μεσημέρι. Με μια παρέα φίλων από γειτονικά χωριά κατευθυνόμαστε προς το Μοναστήρι της Ζέρμας. Από κει θα ξεκινούσε η μικρή μας εκδρομή, κανονισμένη πολύ καιρό πριν, από την Αθήνα, με τελικό προορισμό το παλιό, εγκαταλειμμένο χωριό της Ζέρμας. Ήταν μια καλή αφορμή να ανταμώσουμε ξανά στον τόπο καταγωγής μας, να χαρούμε τη φύση και να γνωρίσουμε από κοντά ιστορικές τοποθεσίες της ευρύτερης περιοχής μας. Ομολογώ κι εγώ ότι ουδέποτε είχα επισκεφτεί τα συγκεκριμένα μέρη κατά το παρελθόν και έτρεφα μεγάλη περιέργεια, ειδικά για το Μοναστήρι της Ζέρμας, για το οποίο είχα ακούσει τόσα πολλά. Ιστορικό, παλαιότατο μοναστήρι, θρησκευτικό κέντρο της γύρω περιοχής, με πλούσιο διάκοσμο νωπογραφιών και σπάνιες σκαλιστές θύρες, που κατά τον μύθο συνδέεται και με την ανέγερση του πέτρινου Καντσιώτικου γεφυριού στον Σαραντάπορο.

Περιμένοντας, λοιπόν, να δω κάτι πραγματικά αξιόλογο, πλησίασα προς τον χώρο του μοναστηριού, όπου αντίκρισα τα εξής απογοητευτικά:

Οι σκήτες της μονής, καθώς φαίνεται από καιρό γκρεμισμένες, σχημάτιζαν ογκώδεις σωρούς από πέτρες περιμετρικά από το καθολικό. Πυκνό χορτάρι κάλυπτε τον ενδιάμεσο χώρου, όπου μερικά «αθεόφοβα» πρόβατα έβιοσκαν νωχελικά. Πού να χωρέσει το μικρό ζωώδες μυαλουδάκι τους την ιερότητα του χώρου! Ευτυχώς, η περίτεχνη, σκαλιστή είσοδος του περιβόλου της μονής έστεκε ακόμη όρθια, όχι για πολύ, και με πολλές φθορές.

Κατευθύνθηκα τότε προς τον ναό της Παναγίας, το καθολικό, το μοναδικό κτίσμα που διατηρείται πλήρες, αν και με πολλές βλάβες. Άνοιξα την πιασμένη με σύρμα πόρτα, η οποία μου θύμισε την πόρτα από το παλιό κοτέτσι της γιαγιάς μου, και βρέθηκα μπροστά σε μία εικόνα που έμοιαζε με σκηνικό χολυγουντιανού θρίλερ. Ο ναός σκοτεινός, άδειος και ερειπωμένος, τα επιχρίσματα του πεσμένα, οι τοιχογραφίες στο μεγαλύτερο βαθμό κατεστραμμένες και δεκάδες νυχτερίδες να κρέμονται σαν τα τσαμπιά από την οροφή. Ο μικρός, κατά τα άλλα χαριτωμένος ναός, παράπαιε

μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας, με τον θόλο να έχει σκιστεί στα δύο, τους πέτρινους τοίχους να έχουν αποσυναρμολογηθεί και τα βασικά δομικά μέλη – κολώνες και πεσσοί – να έχουν πάρει επικίνδυνη κλίση.

Σε δύο-τρία χρόνια θα έχει πέσει, σκέφτηκα από μέσα μου, καθώς έκλεινα πίσω μου την πορτοπούλα προβληματισμένος. Προβληματισμένος για το Κράτος μας, τις Δημοτικές Αρχές, την τοπική Μητρόπολη, την Εφορία Νεωτέρων Μνημείων, τα τοπικά κληροδοτήματα, τις Αδελφότητες, τις Εκκλησιαστικές Επιτροπές, εμάς τους ίδιους, που επιτρέψαμε ένα σημαντικό ιστορικό και θρησκευτικό μνημείο, που βρίσκεται μάλιστα πάνω στον ασφαλοστρωμένο δρόμο, να φτάσει σε αυτή την κατάντια.

Πάντοτε πίστευα, και μάλλον έτσι συμβαίνει, ότι η Εκκλησία γενικότερα και οι Ναοί ειδικότερά αποτελούν σημαντικούς πόλους συσπείρωσης για τον λαό μας. Αντί λοιπόν να τους αφήσουμε να πέσουν και αυτοί θύματα της ερήμωσης του τόπου μας, ας τους μετατρέψουμε σε σημαίες αντίστασης των χωριών, σε σύμβολα ανάκαμψης και αναγέννησης. Εξάλλου, δεν θεωρείτε προτιμότερο, αντί για την Πάρο, την Πάτμο, την Λέσβο κ.α. να απευθύνουμε τις δωρεές και τις προσευχές μας στους δικούς μας Ναούς; Για σκεφτείτε!

Αθήνα 30.9.2008

Επιστολές αναγνωστών

Αγαπητή Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού «Καντσιώτικα», σας χαιρετώ.

Λαβαίνω τακτικά το περιοδικό σας και το διαβάζω με μεγάλη ευχαρίστηση και σας συγχαίρω για τα γραφόμενά σας και τις δραστηριότητες του ωραίου χωριού σας, της γενέθλιας γης σας, απ' τα παλιά μέχρι σήμερα. Με συγκινούνταν ιδιαίτερα τα γεγονότα και ο εκδικητικός θυμός, που έφερε στον τόπο μας ο εμφύλιος πόλεμος του 1946 – 1949. Ακόμη συγχαίρω τον κ. Γιάννη Καναβό, άγνωστό μου, για την στήλη του «Ιστορικά γεγονότα», (τεύχος αριθ. 10, Αύγουστος 2008, σελ. 25), «Δραπέτευση από την κόλαση του Κούρκουλα» και θα' θελα οπωσδήποτε να διαβάσω το τρίτο και τελευταίο μέρος του κειμένου, που θα δημοσιευθεί στο επόμενο τεύχος του περιοδικού σας.

Σαν νεαρός δάσκαλος, εδώ και 48 ολόκληρα χρόνια, έχω υπηρετήσει στα δικά σας χωριά κι έχω ακούσει και βιώσει το τι τράβηξε τότε ο κόσμος σ' αυτή την δύσκολη περίοδο, αλλά και συγχρόνως έχω ερευνήσει και μελετήσει όλα τα τότε γεγονότα.

Σε πρόσφατη επίσκεψή μου στην έδρα του Δήμου σας, στην Πυρσόγιαννη, άκουσα σε μια συζήτηση, ότι μια ομάδα Πυρσογιαννιτών θέλει ν' αναγείρει προτομή του Κούρκουλα, γνωστού για τα όσα έπραξε στην περιοχή σας εκείνη τη φοβερή περίοδο. Αν είναι δυνατόν! Γιατί να του στήσουμε προτομή για τα... κατορθώματά του και τις βιαιότητές του; Αυτό δεν πρέπει να γίνει ποτέ.

Ένα πρέπει να γίνει. Ένα μνημείο μνήμης, που να το προσκυνούμε όλοι μας και να παίρνουμε όρκο βαρύ: Ποτέ πια πόλεμος! Ποτέ εμφύλιος και αδελφοκτόνος σπαραγμός! Ειρήνη, αγάπη και φιλία σ' όλο τον κόσμο!

Με εξαιρετική εκτίμηση
και πατριωτικούς χαιρετισμούς

Σωκράτης Μιχ. Οικονόμου
Συνταξιούχος Δάσκαλος

N. Πανούση 22, 453 33 Ιωάννιμα
τηλ. 26510 22893

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Δραπέτευση απ' την κόλαση του Κούρκουλα

του Γιάννη Καναβού

(συνέχεια του κειμένου από το προηγούμενο 10^ο τεύχος μας)

Έφτασε στα «Τέρνια» και δεν μπήκε σε καλύβες. Ξάπλωσε σε ένα λοφίσκο να έχει λεύτερα τ' αφτιά να αφουγκράζεται και να ακούει. Να έχει επαφή με ψιθύρους και θορύβους. Να πάρει ανάσα, να ξαποστάσει λίγο κι ένα φύσημα αέρα να τον στεγνώσει. Να λύσει τα κορδόνια του για λίγο χάιδεμα των ποδιών του και να τα ξανασφίξει για τη συνέχεια του δρόμου και της ανηφόρας του. Ό,τι είχε μάθει στο αντάρτικο τα αξιοποιούσε στην εντέλεια, γι' αυτό προτίμησε το λόφο να ξαπλώσει. Τεντώθηκε ανάσκελα ν' ανοίξουν και οι κλειδώσεις, ν' αναπαυτεί πιο άνετα, καλύτερα. Ήθελε να απολαύσει την άπλα του ουρανού, το φως του φεγγαριού που ερχόταν απ' τα Μπουρμπουτσιώτικα βουνά και φώτιζε τις γιδόστρατες και τα μονοπάτια, να μετρήσει ένα-ένα τα αστέρια που φωταγωγούσαν τον καθαρό ουρανό που αντίκριζε μονόχρωμο, βαθυγάλαζο και ασυννέφιαστο. Ήθελε να έχει κοντά του και την Μαρία, την αρραβωνιαστικιά του, να μοιράζονταν κουβέντες, να τρώγανε λαγγήτες με καλό τυρί, σαν σε καλές τις μέρες, να αντάλλασσαν απόψεις για το «τι μέλλει γενέσθαι» και να επαναφέρονταν στα όνειρά τους. Ήθελε ... και τι δεν ήθελε! Να χορτάσει τη ζωή και να την πιεί σαν το απολαυστικότερο νέκταρ χαράς και ελιξίριο πόνων. Τίποτα δεν τον άφηνε αδιάφορο κι όλα παίρνανε άλλες διαστάσεις και μεγεθύνσεις. Σπρώχθηκε αναγκαστικά σε μια περιπέτεια χειρότερη από μπάσιμο σε λαβύρινθο χωρίς σκοινί εξόδου κι έπρεπε να φύγει, να τρέξει, να κρυφτεί, να προκάνει να σιγουρευτεί. Να μην τον βρουν μήτε οι χωροφύλακες, μήτε ο χάρος. Ξέρει πως αν τον βρουν αυτοί, θα τον βρει και ο χάρος που τον κουβαλάνε στα όπλα τους. Πρέπει να πάει εκεί που τον ξέρουν οι πέτρες και τα σκυλιά. Και τα σκυλιά έχουν περισσότερη μπέσα απ' τους ανθρώπους και όταν σε ξέρουν χαιδεύονται στα πόδια σου και φιλικά κουνάνε την ουρά. Αν δε σε ξέρουν, γαβγίζουν και δαγκώνουν και σε κυκλώνουν σαν οχθροί και χωροφύλακες. Πρέ-

πει να φτάσει στον τόπο του, στο χωριό μας, νωρίτερα και γρηγορότερα, με χίλιες δυο προφυλάξεις. Δεν ξέρεις τι σχεδιάζουν οι άλλοι που λυσσάξανε και τα λυσσακά τους τρώνε για να σε βρουν. Αφού απέβησαν άκαρπες οι ενέργειες του Κούρκουλα για εντοπισμό και σύλληψή του στη λάκκα της Πυρσόγιαννης, ξέσπασαν σε βασανισμούς στους άλλους κρατούμενους. Υαινα που διψούσε για αίμα κι αναστέναξαν τα κρατητήρια. Έφριξε η Πυρσόγιαννη από τις οιμωγές πόνου των βασανισμένων. Είχε καταρρεύσει κι έπαιρνε εκδίκηση στους φυλακισμένους του, στα ανυπεράσπιστα θύματά του. Ήταν κτήνος κι αυτό το απεδείκνυε και πάλι.

Ο Βαγγέλης διάλεξε σίγουρα μονοπάτια, έγινε ένα με τα «σμάρια» που κρύφτηκε κι όταν το σκοτάδι πύκνωσε ανηφόρησε στου Βλαχογιάννη την αχυρώνα, να παρατηρεί και ν' αφουγκράζεται. Βέβαιος ήταν πως δεν είχαν ανέβει χωροφύλακες απ' την Πυρσόγιαννη, μήτε υπήρχε τηλέφωνο να ειδοποιήσουν και περίμενε υπομονετικά και άγρυπνος. Το φεγγάρι από ώρα πέρασε τη ράχη απ' το «Κουρί» και αχνόφεγγε. Περασμένα μεσάνυχτα κι απέραντη σιωπή. Στο χωριό ούτε δαδιά, ούτε καντήλια αναμμένα. Όλοι κοιμόταν σαν ξαπόσταμα για τις δουλειές της επόμενης μέρας. Μόνο ο γκιώνης ακουγόταν μονότονα στον πλάτανο, σα μυστηριακό νανούρισμα, σα σήμαντρο ύπαρξης ζωής. Ήταν η κατάλληλη ώρα εφόδου σπίτι του. Έπιασε το λάκκο απ' το «Σελιό», έφτασε στην αυλή του και, περνώντας απ' το κατώι και την γκλαβανή, ανέβηκε σα σκιά σπίτι του. Πετάχτηκαν οι γονείς του που λαγοκοιμόταν, πέσανε πάνω του με φιλιά και κλάματα. Τους είπε τι έγινε και τι θα κάνανε στο εξής, πήρε όσο ψωμί είχαν, μια «μπλάνα» τυρί κι ένα «σάγισμα» κι ακολουθώντας τον ίδιο λάκκο, χάθηκε στη νύστα για να έχει αγνάντιο την ημέρα.

Πρωί την άλλη μέρα ήρθε κουστωδία χωροφύλακων απ' την Πυρσόγιαννη, πήραν κι όσους ήταν στο τμήμα του χωριού μας και πανικόβλητοι έτρεξαν να κάνουν έρευνα σπίτι του. Ο μπαρμπα-Γιώργος κι η θεία Καλλιόπη έντρομοι τους άνοιξαν κι εκείνοι με πιστόλια προτεταμένα, τα δάχτυλα στη σκανδάλη των όπλων τους, με φωνές βρισιές κι απειλές τα κάνανε όλα φύλλο και φτερό, ακόμη κι στο σεντούκι και

στο κατώτερο. Μέχρι και το αμπάρι που είχαν λίγο στάρι το τρύπησαν με τις ξιφολόγχες τους μήπως και ήταν μέσα καλυμμένος ο Βαγγέλης. Μετά πήγαν στης Μαρίας το σπίτι για έρευνα κι ανάκριση στην ίδια, στη μάνα και στον αδελφό της.

Από στόμα σε στόμα διαδόθηκε η δραπέτευση και γενική βουβαμάρα κρατούσε την ανάσα μας. Πολλοί αισθάνονταν και θαυμασμό και περηφάνεια, χωρίς να το μολογάνε σε μη έμπιστα άτομα. Ήταν ένα κατόρθωμα που χρειάζονταν πολύ θάρρος και γενναιότητα. Πολλοί και οι δύσπιστοι, για τα περί δραπέτευσής του. «Καμώματα της χωροφυλακής είναι και μάλλον» το φάγανε το παιδί. Το "γκάβιασαν" και κάνουν πως το ψάχνουν...» έλεγαν. Σύγχυση κι όλα μπερδεύονται αξεδιάλυτα. Τι να πιστέψεις και ποιά είναι η αλήθεια; Αναστάτωση κι αγωνία κι όλες οι κουβέντες για την τύχη του Βαγγέλη. Τα ρήγματα διαιρεσης βάθαιναν, δηλητηρίαζαν καταβολές και σόγια και η αλληλεμπιστοσύνη ακριβοζυγίζονταν. Όλοι επιφυλακτικοί και κουμπωμένοι με ερωτήματα βασανιστικά, για το που θα οδηγήσει και που θα φτάσει αυτή η ταραγμένη κατάσταση, του τρόμου και της φοβέρας και όλοι σα να φοβόταν τα χειρότερα. Ο διχασμός έκδηλος, εξόφθαλμος κι αγεφύρωτος, αλλά τα στόματα όλων επτασφράγιστα κλειστά, σαν προσταγή ταρακουνήματος συνείδησης, θείας κρίσης. Πλανώνται πολλά! Πλανώνται όλα! Η ανασφάλεια ζωής σε ένωνε, σε συσπείρωνε αλληλέγγυα πλέον, με συνάφεια πολιτικής απόκλισης ή σχέσης και όχι αίματος και συγγένειας. Η πολιτική κυρίαρχη στις ανθρώπινες σχέσεις, σε διχασμό εξόντωσης, σε ανώμαλες εξελίξεις προς ανώμαλες καταλήξεις και όλοι σαν κοντόφθαλμοι, χωρίς πρόνοια πρωτοβουλιών για να ζήσουμε ειρηνικά και με όποιες διαφορές στη φτώχια μας και στην απεραντοσύνη του χωριού μας. Γεννιέται μίσος που κοχλάζει επικίνδυνα και θα πληρωθεί και με αθώους. Αθώο θύμα κι ο Βαγγέλης που είναι άφαντος και αερικά όσοι τον βοηθούνε. Η λευτεριά του επιδρούσε και σα δαμόκλειος σπάθη αντεκδίκησης και τιμωρίας σε ενόχους, κι αυτό συνέτιζε και φρονημάτιζε, πάγωνε ανταποδοτικά κι ακρωτηρίαζε. Είχε κερδίσει την εκτίμηση και τη συμπάθεια των συγχωριανών και το «μπράβο!» τους ήταν χωρίς προσχήματα. Στη φαντασία μας ήταν παλληκάρι με μυθική λεβεντιά, ο ατίθασος κι ατρόμητος αντάρτης του Ε.Λ.Α.Σ., ο ανυπότακτος αετός της ελευθερίας.

Οι χωροφύλακες του χωριού, μέρες και νύχτες, συχνά και δυο και τρεις φορές, κύκλων το σπίτι του κι εξερευνούσαν μπας από λάθος γύριζε να αλλάξει ή να φάει κάτι και αναστάτωναν τους γονείς του. Είχαν χάσει τον ύπνο και την ησυχία τους κι έπρεπε να πηγανούσανται στην Πυρσόγιαννη να δίνουν αναφορά κι ο ποδαρόδρομος ήταν η τιμωρία τους. Ο Βαγγέλης γάτα κι αλεπού. Παντού και πουθενά! Να μην τον πιάνει μάτι και δραγάτης. Να μην τον βλέπει ο ήλιος και τον οσμίζονται σκυλιά. Είχε στηθεί στρατηγική και μηχανισμός κάλυψης και τροφοδοσίας του με αυστηρά συνωμοτικά μέτρα, ως και παραπλάνησης της χωροφυλακής. Και οι χωροφύλακες δεν ξεμύτιζαν απ' το χωριό σε παγάνες και ψάξιμο στα βουνά και στις καλύβες, όχι γιατί ήταν λίγοι, αλλά φοβόταν πως αφού τους είχε πει πως είχε όπλο, αυτό θα το κρατούσε και στον όποιον κίνδυνό του, θα τα χρησιμοποιούσε αστόχηστα. Ακόμη κι αν κάποιος χωριανός έβλεπε και μάθαινε κάτι δεν θα καταντούσε καταδότης χωρίς να κινδυνέψει κι ο ίδιος, πέρα απ' την κοινή χλεύη και περιφρόνηση που θα είχε. Ήδη είχε ξεκινήσει το δεύτερο αντάρτικο απ' το Μάρτιο μήνα στο Λιτόχωρο, που βούλωνε τα στόματα αθυρόστομων ή επίδοξων συνεργατών της χωροφυλακής. Σκύλιαζαν οι χωροφύλακες που μήτε απ' τους ντραγάτηδες, μήτε απ' τους τσοπάνους, γελαδάρηδες ή μυλωνάδες βγάζανε κάποια κουβέντα βοήθειάς τους. Όσοι κουβέντιαζαν για την ηρωική πράξη του Βαγγέλη, απέκλειαν το γεγονός να είναι και να περιφέρεται στα μέρη του χωριού μας. Δημιουργούσαν ηθελημένα την εντύπωση πως η εξαφάνισή του συνοδευόταν με φυγή μακριά, στη Θεσσαλία, να βρήκε και να έσμιξε τους αντάρτες, στο «τρέχα γύρευε» δηλαδή, για να παραιτούνται κι οι χωροφύλακες απ' το ψάξιμό του.

Θυμάμαι σαν να ήταν χθες. Γύριζα απ' το «Προσήλιο» που με είχε στείλει η μάνα να βάλλω κάποια σκιάχτρα στο αμπέλι και κοντά στις «Λούτσες» αντάμωσα το Χρήστο Κοτολούλη, ένα ξερακιανό πανύψηλο παλληκαρόπουλο τότε, που κουβαλούσε κλαδί με τα μουλάρια και το γομάρι της αδελφής του Τούλας. Έκανε ζέστη και είχαν ιδρώσει τα ζώα και δεν τα άφησε να πιούν νερό, μήτε και τα συνάγκαζε στο περπάτημα. Ήπιαμε νερό και πιτσιλίσαμε τα πρόσωπά μας για περισσότερη δροσιά και με παρακάλεσε φτάνοντας στο χωριό να πάω να ξεφορτώσω στους Λυκαίους στο

αλώνι, το γάιδαρο της Τούλας και να συνοδέψει αυτός τα μουλάρια. Έτσι περπατούσαμε αντάμα κι εκεί στο «Πηγάδι» μας πρόλαβαν δύο χωροφύλακες που γύριζαν απ' την Πυρσόγιανη με κοντά παντελόνια και κοντομάνικα πουκάμισα, με χιαστί τα αυτόματα όπλα τους, που όσο νερό κι αν ήπιανε δεν ξεδίψαγαν απ' την κάψα του ήλιου και την ιδρωτίλα της ανηφόρας που είχαν βγάλει. Ο Κώστας, ξανθοτρίχης χωροφύλακας που παρίστανε και λίγο τον μάγκα και πονηρούλη και θεωρώντας πιθανόν το Χρήστο φίλα προσκείμενο σ' αυτόν, χωρίς να γνωρίζει ταυτοχρόνως πως ήταν και στενός συγγενής της Μαρίας, της αρραβωνιαστικιάς του Βαγγέλη, τον ρώτησε: «Τι γίνεται, μάθατε τίποτα για τον Νακούλη, να ησυχάσουμε κι εμείς;» Έκανα τεντωμένες κεραίες τ' αυτιά μου, να μη μου ξεφύγει λέξη. «Μπα, τι να μάθουμε! Θα έχει φτάσει Θεσσαλία αυτός, μπορεί και στους αντάρτες. Εδώ δεν είναι και δεν είναι. Κάτστε σ' αυγά σας κι εσείς!» Επέμενε κάτι να βγάλει ο χωροφύλακας, μα ο Χρήστος αφοπλιστικά τον αποστόμωνε. «Δεν είναι κάνας χαζός κι ερχόταν εδώ. Θεσσαλία θα έπιασε, που ξέρει και έχει δουλέψει. Ήτιπ καταντίπ μην ψάχνετε εδώ! Θεσσαλία, για αντάρτικο θα έφτασε!» Ήταν σαφής κα κατηγορηματικός κι ένιωσα μέσα μου ευχαρίστηση και θαυμασμό. Δεν ήξερα αν όντως γνώριζε κάτι, αλλά μάθαινα πως απ' αυτόν οι χωροφύλακες δεν «έπιασαν καμία επιθυμητή μαρτυρία», δεν του πήραν λέξη διευκόλυνσής τους. Τάφου σιωπή στο χωριό κι απ' όλους, για το Βαγγέλη. Και οι χωροφύλακες άκουγαν για αντάρτικο κι απ' το Χρήστο, που ίσως και το πίστευε κι άλλαζαν χρώμα στα αναψοκοκκινισμένα πρόσωπά τους, σαν τα χακί ρούχα που φορούσαν, σαν να είχε σπάσει η χολή τους και είχαν πάθει ίκτερο κι αναιμία. Γυάλιζαν τα μάτια τους σαν μπίλιες γυάλινες πάγους, σα μάτια φιδιού που το πατάς και δεν μπορεί να σε τσιμπήσει. Φτάνοντας σπίτι τα είπα όλα στη μάνα μου και αυτολεξεί.

Ότι είχα ακούσει πήγα και τα είπα και στο μπάρμπα-Γιώργο και στη θεία Καλλιόπη, γιατί θεωρούσα πως τους έλεγα σπουδαία νέα και βασικά πως πράγματι το «έσκασε» απ' τον Κούρκουλα, πως ζει και τον ψάχνουν και ότι θα βρίσκεται στη Θεσσαλία μεριά ή στους αντάρτες. Με ευχαρίστησαν χωρίς να αντιληφθώ και την προσποίησή τους, αφού αυτοί γνώριζαν περισσότερα και όλη την αλήθεια. Περίεργη πάντα η παιδική αφέλεια ή η παιδική αθωότητα.

Το ίδιο τότε και η δική μου και ας διαψεύδονταν η διάδοση πως μπορεί να τον είχαν «γκαβιάσει» που θεωρούσα πως κατείχα και μετέφερα ευχάριστα μαντάτα. Εκείνοι τον είχαν δει μπροστά τους, τον είχαν αγκαλιάσει και φιλήσει και ξέρανε πως ζει, οπότε δεν τους προσέθετα τίποτα πιο σπουδαίο εγώ, πέραν των όσων ο Χρήστος είχε πει και με ένα αίσθημα υποχρέωσης και ευγνωμοσύνης ο μπαρμπα-Γιώργος πρόφερε γι' αυτόν ένα «μπράβο του!».

Κι εδώ οφείλω ν' ανοίξω μια μικρή παρένθεση. Πέραν απ' τη μαρτυρία μου για το Χρήστο Κοτολούλη, που όπως όλοι οι νέοι τότε ήταν στην ΕΠΟΝ και μπορούσε να ερμηνεύσει ότι άκουγε στις συγκεντρώσεις τους όπως και «την προδοσίαν πολλοί ηγάπησαν, αλλά τον προδότη ουδείς», έχω και μια δεύτερη προσωπική μαρτυρία σαν πράξη παλληκαριάς που αφορά το Βασίλη Κουτρουμπίνα της Κοντύλων.

Ήταν το 1947 στου «Τσιόλα τ' Αδάμ τ' αμπέλι» που βοσκούσαμε τ' αρνιά και τα κατσίκια. Είχαν περάσει αντάρτες και πιάνοντας το λάκκο τράβηξαν προς «Ασπρόπετρες» και «Λιασιώτικο». Μετά από λίγη ώρα εμφανίστηκε μια ομάδα από στρατιώτες κι ο αξιωματικός τραβώντας το περίστροφο ρώτησε το Βασίλη αν είδε να πέρασαν αντάρτες και πού πήγαιναν. Ο Βασίλης με μια απάθεια και αδιαφορία ανήξερο τους απάντησε: «Δεν ξέρω και δεν είδα τίποτα!». Του τράβηξε τρία-τέσσερα χαστούκια δυνατά που χαράχτηκαν οι δαχτυλίες στα μάγουλά του, μα εκείνος ατάραχος συνέχισε να επιμένει: «Δεν ξέρω και δεν είδα τίποτα». Συμπτωματικά ανάμεσά τους ήταν κι ένας συγγενής μου απ' τη Φούρκα, ο Τάκης ο Οικονόμου, που με καλόπιασε ρωτώντας κι εμένα κι αφού πήραν την ίδια απάντηση άφησαν και το Βασίλη χωρίς άλλες απειλές και βιαιότητες. Εκείνη την περίοδο οι αντάρτες είχαν συλλάβει τον πατέρα του κι ο Βασίλης με κίνδυνο κάλυψε τη φυγή των ανταρτών. Έκτοτε του είχα μια ιδιαίτερη αγάπη κι εκτίμηση κι όπου βρεθήκαμε μετά, Αλβανία και Ρουμανία, διατηρήσαμε αδερφική φιλία. Σε σημαδεύει και σε παραδειγματίζει η ευψυχία, το μεγαλείο καρδιάς κάποιων ανθρώπων κι οφείλεις να κάνεις την καταγραφή τους, ακόμη κι αν σε άλλες φάσεις συγκρουστείς ή βρεθείς σε αντιπαλότητα. Ας μου συγχωρεθεί η παρένθεση κι ας κατανοηθεί το χρέος μου αυτής της αναφοράς και στο Βασίλη που τότε ήταν περίπου

15 χρονών παιδί, άγουρο κι άβγαλτο απ' το χωριό, με υπέρτατη υπερηφάνεια κι ακατανίκητο πείσμα. Και οι δυο αυτές ιδιότητες συνετέλεσαν αργότερα να γίνει καταξιωμένος επιστήμονας από απλό, αγράμματο τσοπανόπουλο που ήταν. Πώς να μην έχεις χίλιους λόγους να τον καμαρώνεις και να περηφανεύεσαι που έχεις βιώματα μαζί του, που είναι φίλος ή συγχωριανός σου; Πώς να ξεχάσεις και να μη θυμάσαι πως η άρνηση για το όποιο «χαμπέρι» στους χωροφύλακες ή στο στρατό χρειαζόταν γενναιότητα και λεβεντιά; Πώς να ξεχάσεις πως και από ένα «χαμπέρι» απερισκεψίας, ένα ατύχημα, ένα τυχαίο γεγονός, σα σε κλωστή τύχης, κρέμονταν και η ζωή του Βαγγέλη; Πώς να ξεχάσεις πως μια τυχαία αρρώστια μπορούσε ν' αποβεί μοιραία να ξαναπέσει στα χέρια του Κούρκουλα που σίγουρα πλέον θα τον πετούσαν να τον κατασπαράξουν τα σκυλιά; Πώς να ξεχάσεις και να μην εξάρεις πως όλοι, σαν από εσώψυχη επικοινωνία, είχαν μετατραπεί σε σφίγγες άστομες και άγλωσσες για «χαμπέρια»; Οι συνετότεροι θύμιζαν «το γινάτι βγάζει μάτι» και το όποιο «χαμπέρι» έχει σκληρότερη πλευρά νομίσματος πληρωμής και τιμωρίας από αυτήν που εισπράττει κι έτσι ο Βαγγέλης ησύχαζε στην ερημιά των δασών και χωραφιών αντάμα με τα αγριοπούλια και τα αγρίμια έχοντας όλες τις καλύβες δικές του όταν έβρεχε κι αργούσε το θέρος. Οι «άγγελοι φύλακές του», τον είχαν προμηθεύσει με κιάλια που στα καραούλια του έπιανε κάθε κίνηση κι ανάλογα ελισσόταν, έπαιρνε μέτρα προστασίας κι άλλαζε πλευρές, τοποθεσίες του χωριού, για ν' αποφύγει τα δόκανα πονηρών ματιών, ασυγκράτητων εχεμύθειας. Ήξερε πως μόνιμη η κρυψώνα δεν είναι η καλύτερη, η ασφαλέστερη και οι τακτικές εναλλαγές επιβάλλονταν. Οι έφοδοι έρευνας τις νύχτες σπίτι του ξυπνούσαν τη γειτονιά και κορύφωναν την αγωνία μας. Οι γονείς του έμοιαζαν να λιώνουν, να ρυτιδώνουν τα πρόσωπά τους, σα να τα έτρωγε ύπουλα η λαχτάρα που περνούσαν. Ο μπαρμπα-Γιώργος μια ζωή δεν είχε μπει σε καφενείο και τώρα το απέφευγε να μην ακούει τίποτα, να μην απαντάει τίποτα. Κάπνιζε αρειμανίως και του έδινα τα γραμμένα τετράδια να τα κάνει τσιγαρόχαρτα, που με τέχνη άπλωνε τον καπνό που επιδέξια έκοβε και φύλαγε στην καπνοσακκούλα του και τα έστριβε σφιχτά με μπόλικο σάλιο κάνοντας τα τσιγάρα επίζηλα και δεν απομακρύνόταν από μικροασχολίες στα διπλανά κηπάρια τους, στους φράχτες και στο κατώ.

Η θεία Καλλιόπη είχε άλλη τακτική. Σαν περισπούδαστη «μπουτζόκλαιγε» θεατρινίστικα στο πηγάδι σε όποια τη σταματούσε και της άνοιγε κουβέντα. Ακόμη και στο σπίτι μας, αν υπήρχε ξένο άτομο, με την ιδιάζουσα ομιλία της και κλαίγοντας έλεγε: «Μωρή Λίινα, τι να κάνω η πικρή μου, πού να βρίσκεται ο Βαγγέλης μου;» και κορόμηλο το δάκρυ της και μετά, σε κάποιο ξεμονάχιασμα κατόπιν συνεννόησης της μάνας μου, θα έφερνε τη μπουγάτσα της και τυρί να το πάμε στον αχυρώνα μας απ' όπου νύχτα περνούσε ο Βαγγέλης και τα έπαιρνε, αφού προηγούνταν προσεκτική ανίχνευση του χώρου κι έκρινε κατάλληλη την ώρα. Κι έπρεπε όλες οι κινήσεις να είναι πολύ προσεκτικές, να μη δημιουργούν υπόνοιες και υποψίες. Προσφέρονταν το προσπέρασμα από το σοκάκι του σπιτιού του και από τους Λυκαίους για το αλώνι, να πάμε στον αχυρώνα και να γυρίσουμε φορτωμένοι «ζαΐρέ» για τα παχνιά στα ζωντανά μας. Όταν αφορούσε τροφοδοσία του Βαγγέλη, την αποστολή εκτελούσε η μάνα μου αποκλειστικά, που έπαιρνε στη μασχάλη τα σακιά για άχυρο και μέσα τους έβαζε και τύλιγε ό,τι προοριζόταν γι' αυτόν. Και την άλλη μέρα ξαναπήγαινε η ίδια για να διαβεβαιώνει και τους γονείς του αν πέρασε κι αν τα πήρε ο Βαγγέλης, και ήταν γι' αυτούς μήνυμα χαράς και ζωής του. Με άκρα μυστικότητα δεν άργησε να συνδεθεί με την αρραβωνιαστικιά του, τη Μαρία, που με έμπιστες φίλες της και επιστήθιους φίλους του απ' το αντάρτικο του εξασφάλιζαν τροφή, πλυμένα ρούχα ν' αλλάζει και του δίνανε κουράγιο και δύναμη. Δύσκολη, πολύ δύσκολη η απομάκρυνσή του απ' τις χωραφιές και λαγκαδιές του χωριού μας, αφού για να ταξιδέψει κανείς χρειαζόταν ειδική άδεια απ' τη χωροφυλακή ή το στρατό, μια που σε όλα τα περάσματα και στις στάσεις γινόταν αυστηρός έλεγχος και κινδύνευες να συλληφθείς. Πώς να εμφανιστείς σε ένα ξένο χωριό και μάλιστα να μείνεις, να κοιμηθείς ή να ζητήσεις δουλειά, όταν υποχρεωτικά πρέπει να επιδείξεις αστυνομική άδεια κίνησης και προορισμού σου; Γι' αυτό και βρίσκεται καθηλωμένος πέριξ του χωριού και δεινοπαθεί. Ζει μέρες σκληρές, μαρτυρικές. Μέρες αναμέτρησης με το θάνατο, με το μεγαλείο της ανθρώπινης ευψυχίας και ευσπλαχνίας συμπαράστασης κι αλληλεγγύης.

Στο διάστημα αυτό είχε επιστρέψει απ' το Μπούλκες της Γιουγκοσλαβίας, όπου είχε καταφύγει για το διωγμό του κι ο καπετάνιος

του Ε.Λ.Α.Σ. Γιώργος Γιαννούλης, απ' το γειτονικό Επταχώρι. Συγκέντρωσε τα εμψυχωμένα παλληκάρια του και από το Ντέντσικο (Αετομηλίτσα) και στις 16 Σεπτεμβρίου 1946 χτύπησε το σταθμό χωροφυλακής της Πυρσόγιαννης και έδωσε σκληρή μάχη για να απελευθερώσει τους κρατουμένους που υπήρχαν και οι περισσότεροι κατάγονταν απ' το Ντέντσικο. Στη μάχη αυτή σκοτώθηκε ο Κούρκουλας, 4 άλλοι χωροφύλακες, 2 αξιωματικοί του στρατού και Πυρσογιαννίτες αθώοι που βρέθηκαν στο πεδίο βολής και πυρών. Ο Κούρκουλας, ως θρασύδειλος, και σε μια απέλπιδα προσπάθεια ντύθηκε γυναικεία για να μεταμφιεστεί και να εξαπατήσει τους αντάρτες, αλλά κάποιο τσακάλι του Γιαννούλη τον αναγνώρισε στο φως του φεγγαριού και τον σημάδεψε θανάσιμα, απαλλάσσοντας όλη την περιοχή και τους ανθρώπους της από έναν στυγνό και στιγματισμένο δήμιο. Δεν είχε μήτε το ανάστημα να πολεμήσει σαν άντρας, όπως όλα τα αποβράσματα της κόλασης, και δεν έμαθα αν τον θάψανε με τα γυναικεία ρούχα ή αν αποζημίωσαν την Πυρσογιαννίτισσα που με εκβιασμό θα της τα είχε αρπάξει. Πάντως αυτή ήταν και το τελευταίο του θύμα. Ο ματοβαμμένος βούρδουλάς του ίσως να μη ρίχτηκε στον λάκκο της ταφής του να τον συνοδέψει και να περισώθηκε για να θυμίζει τα δεινά, τεκμήριο φρίκης. Η εμφάνιση Γιαννούλη ήταν προπομπός του δεύτερου ανταρτικού, του σκληρότερου αδελφοκότονου ελληνοελλήνων πολέμου, που αν αποφεύγονταν οι εξελίξεις θα ήταν καλύτερες και πιθανόν έτσι να κρίνει και η ιστορία.

Αργότερα, κι αφού είχε σκοτωθεί ο Κούρκουλας κι η χωροφυλακή είχε ενσωματωθεί στο στρατό για να μη γίνεται εύκολος στόχος των ανταρτών, ο λοχαγός Πιάς στρατοπέδευσε στο «Κουρί». Έλεγαν πολλά γι' αυτόν τον κοντόσωμο αξιωματικό, χωρίς να ξεδιαλύνεται η αλήθεια. Γεγονός ήταν πως σε κανέναν απ' τους ελασίτες του χωριού μας δεν είχε αρνηθεί να δώσει άδεια να φύγουν από το χωριό μας. Κάποιοι είχαν μεσολαβήσει να δώσει άδεια και στο Βαγγέλη και πως θα βρίσκανε τρόπο να τον ειδοποιήσουν. Τους το υποσχέθηκε και το διεμήνυσαν στο Βαγγέλη. Δεν έχασε καιρό ο Βαγγέλης και τράβηξε για το «Κουρί» να εμφανιστεί ενώπιόν του. Είχε μια περίεργη πυρόξανθη γενειάδα, πλούσια, πυκνά σγουρά μαλλιά που κυμάτιζαν ως τους ώμους του καλοχτενισμένα, καθαρό πουκάμισο που μύριζε σαπουνάδα, τη γερμανική κιλο-

τιά και τις γερμανικές μπότες, φρεσκοπλυμένες, που του δίνανε κι άλλο μπόι κι άλλη ομορφάδα. Οι μπουγάτσες, οι λαγγήτες, ο καθαρός αέρες, τα κρυστάλλινα νερά κι η ξεκούραστον είχαν θρέψει και παχύνει κ' η γλυκιά του όψη δεν είχε μεταβληθεί απ' την άγρια φύση της κατατρεγμένης ζωής του. Ένας από τους σκοπούς αντικρίζοντάς τον του φώναξε παραξενευμένος: «Άλτ! Άλτ!». Είχε τρομάξει. Σαν να έβλεπε μπροστά του έναν εγκαταλελειμμένο γερμανό που έρχονταν απ' τον κόσμο των αγριμιών. Στάθηκε ακίνητος ο Βαγγέλης και μόλις τον πλησίασε ο σκοπός τον ρώτησε ποιός είναι και τι θέλει. «Με ζήτησε ο κυρ λοχαγός και με περιμένει» είπε, λέγοντας και το όνομά του. Φώναξε έναν λοχία, του 'κανε σωματική έρευνα και τον οδήγησε στη σκηνή του Πιά. Όλοι τον κοιτούσαν παράξενα κι αν είχε καθρέφτη θα παραξενεύονταν περισσότερο κι ο ίδιος. Ο λοχίας του είπε να περιμένει και μπήκε στη σκηνή ν' αναφέρει σχετικά στον λοχαγό. Ο Πιάς πετάχτηκε έξω να τον υποδεχτεί. Βλέποντας τ' αστέρια του ο Βαγγέλης πήγε το δεξί χέρι στο αυτί του, σε στρατιωτικό χαιρετισμό. Στρατιωτικά τον χαιρέτησε και ο Πιάς κι ύστερα του έσφιξε το χέρι και τον κάλεσε να περάσει μέσα. Μίλησαν πολλά κι ο Βαγγέλης, αναφέρονταν στην αδικία του κατατρεγμού του και στο να φύγει απ' το χωριό. Αυτό πλέον τον ένοιαζε και χρειαζόταν σχετική άδεια. Κι αυτή τη δύναμη την είχε μόνο αυτός, ο λοχαγός Πιάς. Και είχε δεσμευτεί με το «λόγο της στρατιωτικής του τιμής». Και να, ενώπιόν του πια ο Βαγγέλης, με την παράξενη αμφίεση του ξεσπιτωμένου και κυνηγημένου. Με τη στολή γερμανού αιχμαλώτου, αφού δεν πρόλαβε να ράψει άλλη. Κι ο Πιάς είχε τους δικούς του λόγους και είναι ειλικρινής μαζί του. «Θα σου δώσω άδεια να φύγεις, να πας όπου θέλεις, μακριά, στου διαόλου τη μάνα, να ησυχάσεις και να δουλέψεις και μη γυρίσεις αν δεν ησυχάσουν τα πράγματα. Οι Άγγλοι άναψαν φωτιά να σκοτωθούμε μεταξύ μας. Αν δε σου δώσω άδεια μπορεί να έρθουν οι αντάρτες να σε πάρουν, όπως και τους άλλους που ήταν στον Ε.Λ.Α.Σ. Φύγε! Έρχονται δύσκολες μέρες για όλους μας». Φώναξε τον υπασπιστή του και συνέταξε την «άδεια ελεύθερης μετακίνησης καθ' όλη την επικράτεια» για τον Βαγγέλη, του έσφιξε εγκάρδια το χέρι και του έδωσε άδεια κίνησης και ελευθερίας του. Ο Βαγγέλης συγκινημένος τον χιλιοευχαρίστησε και κατηφόρισε για το χωριό. Αγνώριστος για όλους, έκανε μια πρώτη στάση στη Μαρία την

αρραβωνιαστικά του και μοσχομύρισε το σπίτι βούτυρο απ' τα αυγά που τηγανίσανε. Κατέβηκε σπίτι του κι έγινε πανηγύρι χαράς και υποδοχής αγαπημένου που είχε χαθεί. Μαζεύτηκε όλη η γειτονιά μας κι ύστερα πήγε στο Στέργιο Μακρή (Τρίχα) να τον κουρέψει και να τον ξυρίσει. Έμεινε δυο-τρεις μέρες να ετοιμαστεί και έφυγε σε ταξίδι μακρινό, γυροφέρνοντας να βρει δουλειά και να ζήσει αξιοπρεπώς.

Κι όταν όλα απ' τον πόλεμο διαλύθηκαν κι ήρθαν τρανότερες συμφορές και βρέθηκαν οι γονείς του στη Ρουμανία κι η Μαρία αντάρτισσα στην Τασκένδη του Ουζμπεκιστάν, χωρίς προοπτική γρήγορης επιστροφής κι αντάμωσης, ήρθαν γενικότερες ανατροπές κι αλλαγές σχεδιασμών στη ζωή, που πάντα τραβάει μπροστά και το χρόνο ποτέ δεν σταματάει. Με την απελευθέρωση απ' την Μακρόνησο και της Σταυρούλας Καθάριου, που είχε χάσει τον αρραβωνιαστικό της, τον Γιώργο Βραζιώτη στο αντάρτικο, αρραβωνιάστηκαν και παντρεύτηκαν δημιουργώντας μια ευτυχισμένη οικογένεια.

Λεπτομέρειες απ' αυτά που γράφω μου τις είχε διηγηθεί ο ίδιος ο Βαγγέλης και οι γονείς του με ταπεινότητα και μετριοφροσύνη. «Πονάω και υποφέρω και τώρα με την όποια αναφορά για τότε και το Κούρκουλα. Τυραννιέται η ψυχή μου απ' το τάραγμα του μνημονικού μου. Σα να μείνανε οι κραυγές πόνου των βασανισμένων στα ακουστικά των αυτιών μου, που ακόμη με ξυπνάνε εφιαλτικά τις νύχτες. Αν μάθαινα ποιός με κατέδωσε για όπλο στον Κούρκουλα και τώρα θα τον έφτυνα. Είχε πάει η ψυχή μου στην Κούλουρη, που λένε, και ζω από κάποιο θαύμα». «Ας μη ξανάρθουν τέτοιες εποχές..!» ευχήθηκε κλείνοντας την κουβέντα μας και με την ίδια ευχή τελειώνω κι εγώ, σα χρέος μου, αυτό εδώ το γραπτό. Έφυγε πρόσφατα κι αναπάντεχα, σεμνά κι αθόρυβα, όπως έζησε. Ας αναπαύεται αιώνια! Κι εμείς θα τον θυμόμαστε σαν ένα απ' τα γενναία παλληκάρια του χωριού μας.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2005

Μας έβαλαν στον ύπνο οι Βλάχοι και μας πήραν τα... φορτώματα.

Μια αληθινή ιστορία κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου.

Του Νικολάου Δ. Καθάριου^[1]

Ήταν αρχές του Σεπτέμβρη του έτους χίλια εννιακόσια σαράντα εππά (1947), τότε που ο Εμφύλιος είχε πάρει διαστάσεις. Ένα πρωί, γύρω στις εννιά η ώρα, ο ιερέας πατέρας μου είχε φύγει νωρίς για την εκκλησία και στη συνέχεια θα πήγαινε στα κηπώματα [= κήπους]^[2]. Η Μανίτσα [= γιαγιά] μου πήγε στις θυγατέρες της. Μείναμε στο σπίτι εγώ και η μάνα μου. Σε κάποια στιγμή ακούμε απ' έξω από την αυλή μια αντρική φωνή:

- «Ω παπαδιά..., παπαδιάα...!»
- «Ούου...», απολογήθηκε η μάνα μου και βγήκε να δει ποιος ήταν. Από κοντά της κι εγώ. Ήταν ο Παντελής ο Κουτσούκος, ο οποίος εκτελούσε χρέη φρουράρχου του Δημοκρατικού Στρατού στο χωριό.
- «Παπαδιά», λέει ο Παντελής, «θέλω το παιδί να πάει ως τ' Φούρκα μαζί με κείνο τ' Ζήσ' τουν Τάκη και του κορίτσ' τσ' Καραγκαί, τ' Μόρφω. Θα φορτώσουμε όπλα σε πέντε γομάρια. Να παν να γυρίσουν τα γομάρια. Θα είναι, παπαδιά μ', κι ένας συναγωνιστής παρέα. Αυτός θα έχει την ευθύνη».^[3]

[1] Η καθαρογράφηση του κειμένου και κάποιες διευκρινιστικές παρατηρήσεις, που βρίσκονται μέσα σε αγκύλες, έγιναν - με τη σύμφωνη γνώμη του συγγραφέα - από το Θωμά Αθ. Μουκούλη (Θ.Α.Μ.).

[2] Τα κείμενα μέσα στις αγκύλες είναι προσθήκες του (Θ.Α.Μ.), για να γίνει σαφέστερη η πρόταση.

[3] (Σημείωση (Θ.Α.Μ.). Τα ανταρτικά σώματα την περίοδο του εμφυλίου πολέμου δεν είχαν δική τους οργανωμένη επιμελητεία. Η διατροφή τους και όποια άλλη ανάγκη παρουσιαζόταν επιβάρυνε τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών, οι οποίες βρίσκονταν κάτω από την κυριαρχία τους. Η δική μας περιοχή ήταν ανταρτοκρατούμενη. Γι' αυτό, όταν χρειάζονταν μεταφορικά μέσα, επέτασσαν φορτηγά ζώα (μουλάρια, άλογα, γαϊδούρια κ.τ.ό.) από τα χωριά, που ήταν υπό την κυριαρχία τους, έκαναν τη μεταφορά (αντικειμένων ή τραυματιών κατά την περίοδο των πολεμικών επιχειρήσεων) και στη συνέχεια τα επέστρεφαν στους ιδιοκτήτες τους. Για την επιστροφή αυτή έπρεπε κάποιος να τα συνοδεύει και αυτό ο «κάποιος», ήταν, συνήθως, μικρά παιδιά ή γέροντες. Οι νέοι και τα μεγαλύτερα παιδιά, που μπορούσαν να φέρουν όπλα, βρίσκονταν στο μέτωπο και πολεμούσαν. Ένα τέτοιο περιστατικό μας περιγράφει με τον τόσο γλαφυρό του λόγο ο κ. Νικόλαος Δ. Καθάριος.

- «Μωρέ Παντελή δεν βρήκες άλλα πιο μεγάλα παιδιά; Αυτά είναι μωρά ακόμα» (Τότε εγώ και ο Τάκης ήμασταν δέκα χρονών και η Μόρφω δώδεκα).

- «Δεν βρήκα, παπαδιά μ'...», είπε ο Παντελής.

- «Καλά», του είπε η μάνα, «να το ετοιμάσω και θα το στείλω». Και τι μπορούσε άλλο να πει..!

Έφυγε ο Παντελής, μπήκαμε μέσα στο σπίτι, βρήκε η μάνα ένα σακούλι, μού έβαλε μέσα λίγο ψωμί και λίγο τυρί και με προβόδισε ως παρακάτω. Η κίνηση [= το ξεκίνημα], μας είπε ο Παντελής, θα γινόταν από την εκκλησία [της Αγίας Παρασκευής δίπλα στην πλατεία του χωριού].

Όταν έφτασα στην εκκλησία φορτώνανε το τελευταίο γαϊδούρι. Τα γαϊδούρια ήταν: 'Ενα «τ' Παπατσιολ', ένα «τσ' Μήτσινας τ' Μπατσά», ένα «τ' Δημητρούλ', ένα «τσ' Λάμπρινας τσ' Σιμαί» [του Σίμου] κι ένα «τσ' Γκουντρουμπιναί» [του Κουτρουμπίνα]. Ένα πήρε η Μόρφω, που θα πήγαινε και μπροστά, γιατί ήξερε καλύτερα από μας τις στράτες, ένα ο Τάκης και δύο είχε ο συναγωνιστής. Εγώ πήρα «τ' Δημητρούλ'. Ήταν καλοταϊσμένο. Ο Μπαρμπαγιώργος λόγω του επαγγέλματος, [είχε παντοπωλεί στο χωριό] το τάιζε καλά.

Ξεκινήσαμε και κάναμε τον ανήφορο. Στο μαγαζί «τσ' Κουτουλαίοι» ήταν η μάνα μου, που περίμενε να δει από κοντά την πομπή.

- «Χτυπάτε, για να γυρίστει γλήγορα, να μη νυχτώστει!», άκουσα να λέει η μάνα μου.

Βγήκαμε απ' το χωριό, περάσαμε την «Αλατσιά», το «Λάκκο τ' Ζησ'» και τον «Τρανό το λάκκο». Νερό δεν είχαν τα λακκώματα, μια και είχε καιρό να βρέξει. Πήραμε τον ανήφορο κατά το «Μάρμαρο». Τα γομάρια ως εδώ πήγαιναν καλά – περπατούσαν. Απ' εδώ και πάνω έκοψαν ταχύτητα. Αρχίσαμε κι εμείς να αλλάζουμε ταχτική. [Τώρα] δεν άκουγες τίποτε εκτός από «ουστ»^[4] και «ουστ» και η βέργα να πέφτει αδιάκοπα [στα καπούλια τους]. Συνηθισμένα τα γομάρια από τέτοιες φοβέρες και ξυλοδαρμούς, ιδίως από τα παιδιά [δεν άλλαξαν περπατησιά]. «Ντέε», ακουγόταν και

η φωνή του συναγωνιστή. Ακούγοντας το συναγωνιστή να χουγιάζει έτσι, χαμογελούσαμε κρυφά. Πρώτη φορά ακούγαμε τέτοιο χουγιάσμα.

Ανεβήκαμε στο «Μάρμαρο» – πήραμε τον ανήφορο για το «Βιρό» – τα γομάρια μάς κάνανε και νούμερα: Μόλις έβλεπαν δρόμο [μονοπάτι] να γυρίζει δεξιά ή αριστερά γυρίζανε προς τα εκεί. Βγήκαμε στην «Πέτρα τ' Δημητρούλ'». Από δω και πάνω ο δρόμος ήταν πιο ομαλός. Φτάσαμε στα «Κριθάρια». Εδώ είδα για πρώτη φορά την καλύβα «τσ' Σιμαί», τη βρύση και τα κανάλια. Ανηφορήσαμε λίγο ακόμα και φτάσαμε στα λιβάδια «τ' Αηλιά». Πολλή πρασινάδα, πολλή ομορφιά! Εδώ άλλοτε γέμιζε ο τόπος από βλάχικα πρόβατα. Τώρα, λόγω της κατάστασης, δεν υπήρχε τίποτε από ζώα. Μπροστά μας είδαμε το αεροπλάνο, που είχαν χτυπήσει οι αντάρτες κάπου στο «Κάμενικ» ή στον «Κλέφτη», που γίνονταν οι επιχειρήσεις και είχε πέσει εδώ. Είπαμε να ζυγώσαμε κοντά, να το δούμε. Δεν μας άφησε ο επικεφαλής, για να μη χασομερήσουμε.

- «Θα το δείτε στο γυρισμό», μας είπε ο συναγωνιστής-συνοδός.

Συνεχίσαμε έτσι τον ανήφορο και φτάσαμε στην κορυφή «τ' Αηλιά». Από εκεί αγναντέψαμε πέρα, ώσπου έφτανε το μάτι μας, όλες τις βουνοκορφές γύρω μας. Ωραία μέρη, που δεν τα ξαναείχαμε δει – βουνά πράσινα, λιβάδια, χωριά... Κοιτάγαμε αχόρταγα, αν και συνεχώς σκοντάφταμε επάνω σε πέτρες. Μπροστά μας το χωριό, η Φούρκα, που ήταν και ο προορισμός μας. Μας φάνηκε πολύ καλό χωριό. Σάμπως είχαμε ξαναδεί και άλλο χωριό, εκτός από τη Ζέρμα, που ήταν απέναντι από το χωριό μας και αυτή από μακριά!... Σκεφτόμασταν τα παράξενα που θα βλέπαμε και που δεν τα είχε το χωριό μας!

Ο κατήφορος για τη Φούρκα ήταν πιο ξεκούραστος. Από εδώ και κάτω τα γομάρια μας άρχισαν να περπατούν πιο σβέλτα, σηκώνοντας με τα πέταλα σύννεφο τη σκόνη. Ο κουρνιαχτός μας χτυπούσε στα μούτρα.

Μόλις ζυγώσαμε στα πρώτα σπίτια του χωριού, ακούμε το συναγωνιστή να μας λέει ότι θα πάμε για τη Σαμαρίνα, δηλαδή πιο μακριά, στο άλλο χωριό... Τρομάξαμε. Κοιτάζαμε το συναγωνιστή στα μάτια, μήπως και μας λυπηθεί και ξεφορτώσουμε τα όπλα στη Φούρκα. Ήταν ανένδοτος. Τη Μόρφω την έπιασαν τα κλάμα-

[4] «ουστ», λέγαμε στα γαϊδούρια, για να περπατήσουν γρηγορότερα. Όταν θέλαμε να σταματήσουν, λέγαμε: «ούουγκε, ούουγκε...», ενώ, όταν θέλαμε να τα φωνάξουμε να έρθουν κοντά μας λέγαμε: «κίτσα', κίτσα'».

τα και του λέει κλαψιάρικα:

- «Αφού μας είπες για τη Φούρκα..!»

Εκείνος, για να μας δώσει θάρρος, μας λέει:

- «Δεν είναι μακριά, να πίσω από το βουνό είναι...».

Πήραμε το δρόμο για τη Σαμαρίνα. Περπατήσαμε κάμποσο και βρήκαμε μπροστά μας μια βρύση με κανάλια. Εκεί σταματήσαμε. Μας λέει ο συναγωνιστής:

- «Άμα πεινάτε, να φάτε...».

Τα γομάρια σκύψανε κι αυτά να πιούνε νερό από τα κανάλια, γιατί και η ώρα είχε περάσει και απ' το χωριό μας ως τη Φούρκα δεν βρήκαμε νερό. Βγάλαμε τα σακούλια απ' τα σαμάρια των γομαριών και περπατώντας τρώγαμε. Δώσαμε από λίγο ο καθένας και στο συναγωνιστή. Βγαίνοντας από το χωριό βρήκαμε ένα λάκκο με νερό. Ξαναήπιαν τα γομάρια, ήπιαμε κι εμείς και πήραμε τον ανήφορο για το βουνό. Γύρω μας οξιές, πεύκα, έλατα και μπαΐρια [= ακαλλιέργητες εκτάσεις] καταπράσινα. Με λίγο κόπο απ' τον ανήφορο φτάσαμε στην κορυφή του βουνού. Δεξιά μας υψωνόταν ο «Σμόλικας». Βρεθήκαμε μπροστά σε μια βρύση κι αυτή με κανάλια. Ξακουστή [για το πολύ κρύο νερό της]^[5] η βρύση – στου «Γκρέκου» ή «Ρωμιού» τη λέγανε. Έτσι λεγόταν και το ύψωμα αυτό. Εδώ ήταν τα σύνορα Ήπειρος – Γρεβενά [Μακεδονία]. Εδώ παλιά υπήρχε φυλάκιο, που έκανε έλεγχο στον καθένα που περνούσε από εκεί. Από εδώ περνούσαν και τα κοπάδια [από πρόβατα], που πηγαίνανε για το χειμαδιό το Φθινόπωρο και που την Άνοιξη γυρνούσαν στα βουνά. [Οι πιο γνωστοί μεγάλοι τσελιγκάδες ήταν], ο Τσιάκαλος και οι Μακραίοι οι δικοί μας. Στη βρύση σταματήσαμε ή μάλλον μας σταμάτησαν τα γομάρια, γιατί θέλανε να πιούνε [νερό]. Ήπιαμε κι εμείς, όχι τόσο γιατί διψούσαμε, αλλά για να δοκιμάσουμε το πόσο κρύο ήταν το νερό. Πράγματι, ήταν πολύ κρύο. Σε απόσταση είδαμε να έρχεται κοντά μας, μάλλον για να πάρει νερό, ένας συναγωνιστής.

Πράγματι, είναι πολύ κρύο το νερό της.

- «Από πού είστε ρε παιδιά;», μας ρωτάει.

- «Από το Κάντσικο», του λέμε.

- «Έχουμε εδώ κάποιον Γρηγόρη Σίμο», μας λέει. «Τον ξέρετε;».

- «Τον ξέρουμε», του λέμε, «φώναξέ τον να τον δούμε!».

- «Εεε...», μας λέει, «πού να τον βρω εδώ μέσα στις οξιές!».

Πράγματι, μέσα στις οξιές κρυβόταν από το φόβο του «γαλατά» [ανιχνευτικό αεροπλάνο του τακτικού στρατού] ολόκληρη η ταξιαρχία του Παλαιολόγου του Κώστα, όπου υπηρετούσε και ο Γρηγόρης Σίμος, πιστός και έμπιστος, ήταν το δεξιό χέρι του Παλαιολόγου.

Βαδίσαμε ακόμα λίγα μέτρα ανήφορο μέσα στο δάσος. Βγήκαμε στην κορυφή και αγναντέψαμε τη Σαμαρίνα, που ήταν και τελικός μας προορισμός. Αμ δεν ήταν πίσω από το βουνό... ή μάλλον μπορεί να ήταν πίσω από το βουνό, όπως μας είπε ο συναγωνιστής-συνοδηγός μας, αλλά απ' το βουνό, που βρισκόμασταν, η Σαμαρίνα θα ήταν περίπου μιάμιση ώρα δρόμος ακόμα.

Ο ήλιος είχε πάρει τον κατήφορο. Το ότι θα νυχτώναμε στο δρόμο ήταν γεγονός, αλλά και τι μπορούσαμε να κάνουμε; Τα γομάρια δεν ήξεραν το δρόμο και μας φεύγανε δεξιά και αριστερά. Η βέργα και πάλι έπεφτε στα καπούλια τους συνεχώς. Κάναμε τον κατήφορο και πέσαμε [φτάσαμε] στο ποτάμι. Πήραμε δίπλα την ποταμιά και ύστερα από μια ώρα φτάσαμε κάτω από το χωριό. Λίγη ανηφόρα ακόμα και φτάσα-

[5] Λένε, πως το νερό αυτής της πηγής είναι τόσο κρύο, που άμα βάλεις το χέρι σου μέσα στο νερό της, δεν μπορείς να το κρατήσεις περισσότερο από ένα λεπτό της ώρας. Αυτό προσπαθούν να επιβεβαιώσουν και ο Ιωάννης Μουκούλης και Δημήτριος Βασιλούλης, όπως φαίνονται στη σχετική φωτογραφία.

με σ' ένα μέρος μέσα στο χωριό. Τι μέρος ήταν δεν θυμάμαι καλά – πλατεία ήταν, εκκλησία ήταν, φρουραρχείο ήταν, ψέματα να πω;.. δεν θυμάμαι. Εδώ το λόγο τώρα τον είχε ο συναγωνιστής. Μαζί με κάτι χωριανούς [Σαμαριώτες], που βρέθηκαν εκεί, ξεφόρτωσαν τα γομάρια [και μας είπε να φύγουμε]. Μαζέψαμε τα φορτώματα [= τις τριχιές] στα σαμάρια, κανταριάσαμε [= δέσαμε με τα καπίστρια το ένα πίσω από το άλλο] τα γομάρια και πήραμε το δρόμο της επιστροφής. Μας συνόδευσε κάποιος χωριάτης ως έξω από το χωριό [μας έδειξε το δρόμο και έφυγε]. Από δω και πέρα ήταν για μας όλα εύκολα μια και ο δρόμος μάς ήταν γνωστός. Τη Σαμαρίνα ούτε που σηκώσαμε μάτια, να τη δούμε.. Το μυαλό μας ήταν πότε και πώς θα φτάσουμε στο χωριό μας, μια και ο ήλιος θα ήταν για λίγο ακόμα [στον ορίζοντα] και μετά θα κρυβόταν πίσω από τα βουνά.

Μπροστά η Μόρφω με δυο γομάρια, πίσω εγώ με άλλα δυο και πίσω ο Τάκης. Καβαλικέψαμε, μια και ο δρόμος στην ποταμιά ήταν ίσιος.

- «Χτυπάτε...!», έλεγε και ξανάλεγε η Μόρφω κάπως νευριασμένη. Και δικαιολογημένα, γιατί η νύχτα ήταν κοντά.

Όπως βαδίζαμε στην ποταμιά, βλέπομε από το μέρος της Φούρκας να έρχεται προς το μέρος μας κάποιος αγωγιάτης [ένα παιδί γύρω στα δεκαπέντε] με άσπρο άλογο και καβαλάρης ήταν ένας αξιωματικός αντάρτης. Τον πήγαινε στη Σαμαρίνα και θα γυρνούσε. Σαν μας ζύγωσε μας ρωτάει το παιδί:

- «Πού θα πάτε;»

- «Για το Κάντσικο», του λέει η Μόρφω, που ήταν μπροστά.

- «Πηγαίνετε σιγά», μας λέει. «Θα πάω ως τη Σαμαρίνα και θα γυρίσω [να πάμε μαζί], γιατί θα νυχτώσετε στο δάσος και θα χαθείτε», είπε και έφυγε. Λέει η Μόρφω:

- «Χτυπάτε να φύγουμε! Εμείς έχομε γομάρια, αυτός έχει άλογο, θα μας φτάσει».

Και πράγματι, στην ανηφόρα για το ύψωμα «Γκρέκο» μας έφτασε. Παίρνει τα δυο γομάρια, ένα που είχε η Μόρφω κανταριασμένο και ένα που είχα εγώ, τα κανταριάζει [μεταξύ τους και στη συνέχεια τα κανταριάζει στο άλογό του]. Μπροστά αυτός και πίσω εμείς καβάλα, πήραμε τον ανήφορο. Το δικό μου γομάρι, μια και ήταν καλοταϊσμένο, όπως είπα [παραπά-

νω], από το μπάρμπα-Γιώργο το Δημητρούλη, με έβγαζε παλληκαρίσια τον ανήφορο. Του Τάκη αγκομαχούσε...

Είχε πάρει να σκοτεινιάζει, όταν φτάσαμε στην κορυφή του βουνού. Δεν ακουγόταν τίποτα γύρω μας παρά μόνο τα κυπριά [= κουδούνια] από τα γομάρια. Φτάσαμε νύχτα στη Φούρκα. Τι ώρα ήταν δεν ξέραμε. Το παιδί μας λέει:

- «Επειδή εγώ δεν έχω πού να σας βάλω [να κοιμηθείτε], θα πάμε σ' έναν που έχει μεγάλο σπίτι και χωράει κι εσάς και τα γομάρια [σας]». Μας οδήγησε, πράγματι, σ' ένα μεγάλο σπίτι και με μεγάλη αυλή. Μας άφησε έξω, μας χαιρέτησε και έφυγε.

Πήγε η Μόρφω και χτύπησε την πόρτα. Καμιά απάντηση, καίτοι το παράθυρο έφεγγε και είδαμε κάποια να μας κοιτάζει [από μέσα]. Ξαναχτύπησε η Μόρφω. Τότε βγήκε μια γυναίκα έξω:

- «Τι θέλετε?», μας λέει.

Της λέει η Μόρφω το ιστορικό, πως ερχόμαστε από τη Σαμαρίνα, που είχαμε πάει σε υπηρεσία φορτωμένοι με όπλα και ότι μας έφερε ένα παιδί εδώ και έφυγε.

- «Και γιατί δεν σας πήρε σπίτι του?», λέει η γυναίκα κάπως νευριασμένη και συνεχίζει.

- «Εγώ πού να σας βάλω; Κι εγώ δεν έχω....» [Ακολούθησε σιωπή και αμηχανία]. Ύστερα από λίγο μας λέει:

- «Να πάτε στο φρουραρχείο!».

- «Πού είναι το φρουραρχείο?», της λέει η Μόρφω.

- «Θα σας το δείξω...», λέει η γυναίκα.

Μπροστά αυτή, πίσω εμείς φτάσαμε στο φρουραρχείο. Εκεί βρήκαμε δυο βλάχους, που είχαν φωτιά και κάθονταν ξαπλωμένοι [σκεπασμένοι] με τις κάπες τους. Χτυπήσαμε την πόρτα. Σηκώθηκαν. Τους είπαμε το πώς και γιατί βρεθήκαμε τέτοια ώρα εκεί. Πράγματι, μας πήραν τα γομάρια και τα βάλανε σε ένα κατώι, που ήταν δίπλα.

- «Για εσάς», μας λένε, «δεν έχουμε ρούχα να σκεπαστείτε».

Ήταν ένα μέρος με δυο δωμάτια. Το ένα το είχαν αυτοί. Το άλλο ήταν αποθήκη. Σκεφθήκαμε τι να κάνομε, που να ξαπλώσουμε. Έξω

από το φρουραρχείο ήταν ένας σωρός από άχυρα. Λέει η Μόρφω:

- «Θα ξαπλώσομε στα άχυρα. Η βραδιά είναι ήσυχη και δεν κάνει πολύ κρύο».

Ξαπλώσαμε στα άχυρα και ρίξαμε κι από πάνω μας [για σκέπασμα άλλα άχυρα]. Δεν άργησε να μας πάρει ο ύπνος, μια και ήμασταν και τόσο κουρασμένοι. Κατά τα μεσάνυχτα νιώσαμε το κρύο να μας περονιάζει.

- «Κρυώσαμε», λέει η Μόρφω. «Κρυώσαμε. Σιούκτει [= σηκωθείτε] να πάμε μέσα στη φωτιά».

Σηκωνόμαστε, χτυπάμε την πόρτα. Σηκώθηκε ένας βλάχος και μας άνοιξε.

- «Κρυώσαμε», του λέμε. «Να κάτσομε στη φωτιά, να ζεσταθούμε;».

[Μας έκανε νόημα να πλησιάσουμε και να καθίσουμε]. Έβαλε καναδού ξύλα ο βλάχος στη φωτιά και τ' σύμπσει [= συνδαύλισε]. Η φωτιά άναψε για καλά. Ζεσταθήκαμε και σε λίγο μας πήρε ο ύπνος.

Πολύ πρωί [την άλλη μέρα] μας ξύπνησαν οι βλάχοι και μας λένε:

- «Φύγετε γρήγορα, γιατί θέλουνε ζώα για τη Σαμαρίνα να μη σας πάρουνε ξανά....!»

Σηκωνόμαστε άρον-άρον, βάζομε λίγο σάλιο στα μάτια, για να ξετιμπλιάσουν, βγάζομε τα γομάρια, τα μαζεύομε μπροστά. Ο βλάχος μας έδειξε και το δρόμο. Ξεκούραστοι και χαρούμενοι φεύγαμε και κοιτούσαμε και πίσω μας, μήπως και μας ακολουθεί κανένας. Σε λίγο ακούμε μια φωνή απ' το χωριό. Παγώσαμε.

- «Βαράτε, να φύγουμε!», λέει η Μόρφω.

Δεν βλέπαμε κανέναν πίσω μας. Λέμε να καβαλικέψουμε και να πάμε πλέον τραγουδώντας. Παίρνομε ο καθένας το γομάρι του. Καθώς πάει η Μόρφω να καβαλικέψει, βλέπει ότι έλειπε το φόρτωμα [= η τριχιά].

- «Ούι πικρή μ'!», λέει η Μόρφω. «Λείπει το φόρτωμα....»

- «Ω, Μκόλα» [Νικόλα], λέει σε μένα που ακολουθούσα, «δεν έχει φόρτωμα το γομάρι μου!...»

Κοιτάζω το δικό μου, έλειπε [το φόρτωμα]...

- «Ω Τάκη, το δικό σου γομάρι έχει φόρτωμα!», λέμε στον Τάκη.

- «Όχι», λέει και ο Τάκης.

Με λίγα λόγια οι βλάχοι [τη νύχτα, όταν κοιμόμαστε,] μας πήραν τα φορτώματα [= τις τριχιές που έδεναν τα πράγματα επάνω στα σαμάρια] από όλα τα γομάρια. Στενοχωρηθήκαμε πολύ. Ψέματα μας είπαν οι βλάχοι, ότι ζητάνε ζώα για τη Σαμαρίνα, για να φύγουμε γρήγορα και να μη διαμαρτυρηθούμε. Άλλα και σε ποιόν να διαμαρτυρηθούμε, αφού στη Φούρκα δεν υπήρχαν αντάρτες;

Κάναμε τον ανήφορο για τον «Αηλιά». Τα γομάρια μας ταλαιπωρούσαν. Δεν περπατούσαν, γιατί τα είχε κόψει η πείνα και γύριζαν το κεφάλι πότ' εδώ και πότε απ' εκεί ν' αρπάξουν κανένα χορτάρι ή κανένα κλαδί. Σε μια στιγμή το γομάρι της Μόρφως γύρισε το κεφάλι του απότομα να διώξει μια αλογόμυγα και λίγο έλειψε να τη γκρεμίσει.

- «Θα με γκρεμίσεις χλιόρμου^[6]», λέει η Μόρφω και του' κοψε κάμποσες στ' αυτιά με τη βίτσα.

Φτάσαμε στον «Αηλιά». Παντού ησυχία. Ούτε άνθρωποι, ούτε ζώα, ούτε πουλιά. Κάναμε τον κατήφορο, αφού κατεβήκαμε από τα γομάρια. Φτάσαμε στο [πεσμένο] αεροπλάνο. Καθίσαμε και βλέπαμε με περιέργεια τα μηχανήματα, όσα είχανε απομείνει, γιατί ο καθένας που περνούσε από εκεί όλο και κάτι χρειαζόταν [και το έπαιρνε].

Μείναμε περίπου μισή ώρα και βγάλαμε να φάμε ότι είχε απομείνει στα σακούλια και να βοσκήσουν και τα γομάρια, που ήταν νηστικά απ' το χωριό, που πρωτοξεκινήσαμε.

- «Πάμε τώρα...!», λέει η Μόρφω.

Μαζέψαμε τα καπίστρια στα σαμάρια και τα μάσαμε μπροστά. Το δρόμο τα γομάρια τώρα τον ξέρανε καλά, μια και τον έχουν ανεβοκατεβεί πολλές φορές. Σαν φτάσαμε στο «Βιρό», μας είδαν από το χωριό, που μας περίμεναν με μεγάλη αγωνία [και ησύχασαν].

[Τώρα] είχαμε και το νου μας στα φορτώματα. Τι θα πούμε; [Θα μας πίστευαν;]. Το λόγο θα τον έπαιρνε η Μόρφω. Εγώ και ο Τάκης σκεφτόμασταν τι φαΐ θα βρούμε, για να φάμε.

Μπήκαμε στο χωριό μας. Στο «Πηγαδούλ» η

[6] «Χλιόρμου» (= χιλιοέρημο), με την έννοια άχρηστο, αναθεματισμένο. (Θ.Α.Μ)

Μόρφω πήρε το σακούλι της και έφυγε για το σπίτι της, μια και το σπίτι της ήταν εκεί κοντά. Προχωρήσαμε εμείς. Στο μαγαζί του «Κοτολούλ» μας περίμεναν οι γυναίκες, για να πάρουν τα γομάρια: Η κάκω [= θεία] η «Λάμπραινα τσ' Σιμαί», η κάκω η «Κυρατσούλα τ' Δημητρούλ» και η κάκω η «Μήτσινα τ' Μπατσά», θα έπαιρναν όλα τα γομάρια μια και ήταν από το μαχαλά τους.

Για μια στιγμή ακούω την κάκω τη «Μήτσινα» να λέει:

- «Μούρη, πού είναι το φόρτωμα;. Ω Μκόλα! πού είναι το φόρτωμα, μάνα μ';». Το ίδιο και η κάκω η «Λάμπραινα» και η κάκω η «Κυρατσούλα».

Εσένα, κάκω «Κυρατσούλα», είπα με το vous μου, έχει ο πατέρα σου κι άλλα φορτώματα στο μαγαζί. Τις άλλες τι να τις κάνω, που για να κάνουν [= αποκτήσουν] άλλο, και λόγω του αποκλεισμού του χωριού με την Κόνιτσα, θα πρέπει να γνέσουν δόμαλλο [= γιδόμαλλο], για να κάνουν άλλο φόρτωμα.

- «Μας τα κλέψανε οι βλάχοι, κάκω», της είπα.

- «Πού τα είχατε παρατημένα;», μου λέει.

- «Όχι, κάκω», της είπα, «σε κατώι τα είχαμε, αλλά μας τα κλέψανε...».

- «Δεν φταίνε αυτά», άκουσα να μας δικαιολογεί η κάκω η «Λάμπραινα», «φταίνε αυτοί που τά' στειλαν, μια σταλιά παιδιά...».

Αυτές είχανε τα βάσανα για τα φορτώματα, ενώ οι δικές μας μάνες στενοχωριόνταν για το πού και πώς ξημερωθήκαμε. Δεν μπορούσαν να καταλάβουν, γιατί από την αρχή δεν μας είπαν ότι θα πάμε για τη Σαμαρίνα. Μάλλον δεν θα το ήξερε ούτε ο Παντελής, ο φρούραρχος, αλλιώς δεν θα ενημέρωνε τα σπίτια μας;....

Από όλη αυτή την περιπέτεια εκείνο που θα μου μείνει αξέχαστο [ίσως επειδή είμαι και παπαδοπαίδι], ήταν η στιγμή που μας έστειλε ο Θεός το παιδί με το άσπρο άλογο. Σκεφθείτε, αν το παιδί το λέγανε και... Γιώργο!...

Κάντικο, 16 Αυγούστου 2008

Γκουρ με γκουρ

(Ανέκδοτα των παλιών μαστόρων)

του Αναστάσιου Ευθυμίου, Βουρμπιανίτη

Ήταν κάποτε ένα μπουλούκι μαστόρων από το Κάντικο (τώρα Δροσοπηγή) που είχε για αρχηγό του πάποιον που ήταν πολυλογάς και φαφλατάς. Άσσος στο να παζαρεύει και να κάνει συμφωνίες με τ' αφεντικά, αλλά η ειδικότητά του ήταν λατόμος. Δούλευε όλο στα νταμάρια κι έβγαζε καλή πέτρα, κι ετοίμαζε αγκωνάρια, πρέκια, φουρούσια και τα παρόμοια για τους πελεκάνους. Από χτίσιμο δεν σκάμπαζε της προκοπής ήταν πέρα για πέρα ντραγάτης. Μια φορά δούλευαν σ' έναν μπέη μέσα στην Αρβανίτια, που είχε πολύ πέτρα από ένα παλιό σαράι και δε χρειαζόταν καθόλου να βγάλουν από το νταμάρι. Αναγκάστηκε λοιπόν και ο αρχηγός του μπουλουκιού να μπει στο χτίσιμο. Επειδή όμως ήταν ατζαμής, όπως είπαμε, δεν κατόρθωνε να βάζει με το πρώτο την κάθε πέτρα στην περασιά της τες έβανε άλλες μέσα κι άλλες όξω. Κατόπι, σαν έβλεπε τα σφάλματά του, έπαιρνε άλλο λιθάρι και τες χτυπούσε δυνατά (αυτό το κάνουν πολλοί) εκείνες που προεξείχαν για να' ρχονται στην περασιά. Πολλές φορές και από πάνω για να στρώνουν, αντί με το τσιοκάνι, τες χτυπούσε με άλλη πέτρα.

Το αφεντικό ο μπέης, που ήταν περίεργος, παρατήρησε αυτή τη λεπτομέρεια και κοντοζύγωσε ρωτώντας :

- Πω ωρέ μάστορα, πω γιατί χτυπάς όλο γκουρ με γκουρ (πέτρα με πέτρα) και όχι με το τσιοκάνι σ';

- Για να στρώσουν και να σφίγγουν καλύτερα μπέη μου, απάντησε ο πάντα ετοιμόλογος Καντσιώτης.

Αυτό ήταν! Από κείνη τη στιγμή ο περίεργος και ιδιότροπος μπέης πρόσταξε όλους να μιμηθούν τον ... «πρωτομάστορα».

- Γκουρ με γκουρ, τους έλεγε, για να γιένεται το τοίχο γερότερο.

Σαν ήθελαν ας έκαναν κι αλλιώτικα.

Βλαστημούσαν κρυφά και φανερά τον αρχηγό τους, γιατί όσο ήταν παρόν το αφεντικό μεταχειρίζονταν πολύ λίγο το τσιοκάνι. Άλλα όταν όμως έφευγε δούλευαν φυσικά όπως πρώτα. Άμα όμως αγνάντευαν το μπέη από μακριά να' ρχεται, ακουγόταν αμέσως και μεταδινόταν από στόμα σε στόμα, σαν σύνθημα και παρασύνθημα σ' όλη την οικοδομή:

- Ξεσέρνετ' ο μπαρός (έρχεται τ' αφεντικό), γκουρ με γκουρ.

Τα μπουλούκια των μαστόρων

του Βασίλη Παπαγεωργίου, Πυρσογιαννίτη.

Η μακρινή καταγωγή των μπουλουκιών ανιχνεύεται στις υστεροβυζαντινές συσσωματώσεις των τεκτόνων και στις συντεχνίες των οικοδόμων όπως αυτές διαμορφώθηκαν την πρώτη περίοδο της Τουρκοκρατίας, με τις οποίες διατηρούν πολλά κοινά στοιχεία, διαφέρουν όμως από αυτές και ως προς την προέλευση αλλά και ως προς τη λειτουργία τους. Σε αντίθεση με τις συντεχνίες, στα μπουλούκια η συγκρότηση, οι ειδικότητες, η συμμετοχή η αποβολή από το μπουλούκι, οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα ρυθμίζονται από τη σχέση πρωτομάστορα-μαστόρων.

Αν και είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ακριβώς πότε πρωτοεμφανίζονται τα μπουλούκια των μαστόρων, ως οργανωμένη μορφή παροχής οικοδομικών εργασιών, ωστόσο μια χρονική αφετηρία μπορεί να τοποθετηθεί στις αρχές του 18ου αιώνα. Η ευρείας έκτασης άσκηση του οικοδομικού επαγγέλματος με τη μορφή μπουλουκιών προϋποθέτει αυξημένη σχετική ζήτηση σε ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές, γεγονός που δεν μπορεί να υπάρξει

σε συνθήκες γενικής φτώχειας. «Η εμφάνιση, επομένως, των πλανόδιων οικοδομικών συνεργείων συναρτάται με την απαρχή της οικονομικής ανάπτυξης της Νοτίου Βαλκανικής, πράγμα που σημαίνει ότι τα συνεργεία αυτά είναι δημιούργημα των τριών τελευταίων αιώνων».

Τα μπουλούκια αναπτύσσονται τον 18ο αιώνα και φτάνουν στο απόγειό τους τον 19ο. Η κάμψη του φαινομένου αρχίζει στα τέλη του 19ου, ακολουθώντας την κρίση που επιφέρει στη Βαλκανική χερσόνησο η παρακμή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και η επακόλουθη δημιουργία των εθνικών κρατών.

Η τελευταία δεκαετία του 19ου και οι αρχές του 20ου αιώνα αποτελούν σταθμό στην ιστορία των μπουλουκιών. Η διαμόρφωση νέων εργασιακών σχέσεων στον Ελλαδικό χώρο και η αυξημένη ανάγκη ειδικευμένων τεχνιτών σ' ολόκληρη την Ανατολική Μεσόγειο, αλλά και πέραν αυτής σε μεγάλα τεχνικά έργα, οδηγεί τους μαστόρους στην εξατομικευμένη σχέση εργασίας. Η συλλογικότητα αρχίζει να υποχωρεί και μαζί με αυτήν η παραδοσιακή δομή των μπουλουκιών. Τα μακρόχρονα ταξίδια αντικαθιστούν την ετήσια περιοδικότητα των μέχρι τότε μετακινήσεων.

1969. Κανταιώτες μαστόροι στο Άργος Ορεστικό Καστοριάς, χτίζουν την εκκλησία του νεκροταφείου.

Από τη δεκαετία του 1930 αρχίζει η σταδιακή μετάλλαξη των μπουλουκιών. Οι ραγδαίες αλλαγές των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών σε συνδυασμό με τη χρήση νέων τεχνικών και υλικών στην κατασκευή, επιφέρουν την αλλαγή της φυσιογνωμίας του μπουλουκιού. Πολλοί μαστόροι εγκαθίστανται μόνιμα στις πόλεις που προσφέρουν δυνατότητες μεγαλύτερης απασχόλησης.

«Τα μπλούκια των μαστόρων εκείνα τα χρόνια, κοντά στο '35, είχαν λιγοστέψει. Είχε σπάσει το παλιό, δεν έβγαζαν λεφτά. Λιγόστεψαν κι οι καλοί πελεκάνοι. Σα να πούμε, στέρεψε η πηγή. Από κει κι ύστερα κανένας δεν έμαθε πελέκημα. Μόνο μπετά και καλούπια ξέρουν οι καινούργιοι μαστόροι. Στα χαμένα, δεν είναι τέχνη τα τσιμέντα. Τότε, που λες, και με το Μεταξά ύστερα, χάλασαν τα μπλούκια, χάλασε κι η τέχνη και άρχισε ο καθένας να δουλεύει για πάρτη του...»

Αφήγηση του μάστορα
Τάκη Γκουντή (1900-1987)
Πυρσόγιαννη 1975

1926 Πυρσογιαννίτες μαστόροι στην Ξάνθη.

Η οργάνωση των μπουλουκιών

Το μπουλούκι συγκροτείται από άτομα που συνδέονται μεταξύ τους με σχέσεις συγγένειας. Είναι κατά βάση οικογενειακή υπόθεση. Μόνο όταν υπάρχει ανάγκη συμμετέχουν και άλλα άτομα, έξω από την οικογένεια, συνήθως παιδιά, μαθητευόμενοι. Ένα τυπικό μπουλούκι αποτελείται από:

- α.** 1-2 πελεκάνους, από τους οποίους ο ένας ήταν συνήθως ο πρωτομάστορας
- β.** 1-2 έξω μαστόρους
- γ.** 1-2 ή και περισσότερους κλειδοσάδες ή μέσα μαστόρους
- δ.** 1-2 νταμαρτζήδες
- ε.** 3-4 ή και περισσότερα παιδιά, τα μαστορόπουλα ή λασποπαίδια ή μπλαροπαίδια

Ανάλογα όμως με το μέγεθος του έργου ο αριθμός των μαστόρων ποικίλλει και φτάνει μερικές φορές τα 50 ή και τα 100 άτομα.

Τα μπουλούκια των μαστόρων, των «κουδαραίων» όπως αυτοαποκαλούνται, χαρακτηρίζονται από την εσωτερική ιεραρχία, τον σαφή καταμερισμό της δουλειάς, και έναν άγραφο κώδικα συμπεριφοράς.

Επικεφαλής των μπουλουκιών ήταν ο πρωτομάστορας. Συνεταίρος, εργοδότης ή εργολάβος, ανάλογα με την ιστορική φάση της εξέλιξης των μπουλουκιών, έχει την ευθύνη της αναζήτησης εργασίας, τη συγκρότηση του μπουλουκιού, την υπογραφή των συμφωνιών, τον καταμερισμό της δουλειάς κατά ειδικότητες και την επιστασία της εκτέλεσης του έργου. Έχει την απόλυτη εξουσία της οικονομικής διαχείρισης του έργου καθώς και των εξόδων της κοινής διαβίωσης των μαστόρων. Αυτός διαθέτει το απαιτούμενο χρηματικό κεφάλαιο για το ταξίδι, τα εργαλεία και τα ζώα, όταν πρόκειται για μεγάλο έργο, αλλά και το συμβολικό που είναι η φήμη του και ως γνωριμίες του με τους εργοδότες. Παίρνει την άδεια της οικοδομής και πληρώνει το σχετικό αντίτιμο στις τοπικές αρχές.

Η προσωπικότητα του πρωτομάστορα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τις σχέσεις που διαμορφώνονται στα «μπουλούκια» μεταξύ των μαστόρων. Αν και κάποτε παρουσιάζεται «ως πρώτος μεταξύ ίσων» και στο εσωτερικό του μπουλουκιού να κυριαρχεί η συντροφι-

1929. Ζερματινοί μαστόροι στον Άγιο Ανδρέα (Μπορλέσιανη) Αιτωλοακαρνανίας. Καθιστά διακρίνονται τα μαστορόπουλα με το πηλοφόρι (κουπάνα) στο δεξί χέρι.

κότητα και η δικαιοσύνη, ωστόσο, η εξουσιαστική σχέση πάνω στην οποία συγκροτείται τό μπουλούκι είναι αναμφισβήτητη. Η πικρία και η δυσαρέσκεια των μαστόρων στο πρόσωπο του πρωτομάστορα υποχωρούν μπροστά στο φόβο και την ανάγκη για δουλειά.

Για τα παιδιά οι συνθήκες δουλειάς και διαβίωσης ομολογούνται ιδιαίτερα σκληρές.

Ξεχωριστή θέση στη σύνθεση του μπουλουκιού έχει ο Πελεκάνος. Αν ο πρωτομάστορας αποτελεί την κεφαλή του μπουλουκιού, ο πελεκάνος αποτελεί την ψυχή του, καθώς η τέχνη του απαιτεί πολύχρονη πείρα και εξειδίκευση. Ο χαρακτηρισμός πελεκάνος αναφέρεται όχι μόνον στο μάστορα που ασχολείται με το πελέκημα της πέτρας, δηλαδή τον πετροπελεκητή (λιθοξόο), αλλά μαζί και σ' αυτόν που μετά την πρώτη βασική επεξεργασία της διαμορφώνει την επιφάνειά της, και πάνω σ' αυτήν σκαλίζει τα θέματά του (λιθογλυπτική). Η τέχνη του απαιτούσε μεγαλύτερο χρόνο δουλειάς, αλλά και καλλιτεχνική ευαισθησία.

«Παλιότερα οι δουλειές ήταν μετρημένες και ο κόσμος κοιτούσε την καλύτερη δουλειά. Τα μπλούκια ήταν αναγκασμένα να δουλεύουν

καθαρά, γιατί δύσκολα έφτιαχνες καλό όνομα. Άλιμον στο κακό όνομα, γιατί θυμάμαι μπλούκια που γυρνούσαν μήνες χωρίς δουλειά»

Αφήγηση του μάστορα
Θύμιου Βατσκαλή (1910-1986)
Πυρσόγιαννη 1976

Ο πελεκάνος γνωρίζει καλά τις ιδιαιτερότητες της πέτρας της κάθε περιοχής. Είναι τεχνίτης και καλλιτέχνης μαζί. Το έργο του ισορροπεί ανάμεσα στην τεχνική και την τέχνη, ανάμεσα στην πρακτική σκοπιμότητα και την αισθητική επιδίωξη.

Οι Μαστόροι (χτίστες) διακρίνονται στους μέσα και τους έξω, σ' αυτούς δηλαδή που δούλευαν στην εξωτερική πλευρά των τοίχων, και σ' αυτούς που αναλάμβαναν την εσωτερική πλευρά της τοιχοποιίας. Δούλευαν πάντα ανά ζευγάρι και ο καλύτερος πάντα μάστορας αναλαμβάνει τα εμφανή σημεία της οικοδομής, την τοποθέτηση των πελεκητών μερών και τη συναρμογή της πέτρας με αρμολόι (μύστρισμα). Οι μαστόροι είχαν συνήθως από ένα ζώο (μουλάρι ή γαϊδούρι). Υπήρχαν όμως και μαστόροι που δεν διέθεταν και λέγονταν αρκάτοι.

1938. Κερασοβίτες μαστόροι στην Καρυά Λοκρίδας.

Οι Νταμαρτζήδες ήταν μαστόροι, ειδικευμένοι στη βαριά δουλειά της εξόρυξης της πέτρας στο νταμάρι. Ανάλογα με τη χρήση της κάθε πέτρας επέλεγαν το αντίστοιχο τμήμα του νταμαριού. Παρότι η δουλειά τους θεωρούνταν κατώτερη, ωστόσο ήταν σημαντικό να είναι καλοί μαστόροι, γιατί από τον τρόπο που έβγαζαν την πέτρα εξαρτιόταν στη συνέχεια η δυσκολία ή η ευκολία στο πελέκημά της.

Τα Μαστορόπουλα συμπληρώνουν τη σύνθεση των μπουλουκιών. Αρχίζουν σε ηλικία 12-15 χρόνων ως μαθητευόμενοι στην τέχνη, και η βασική τους απασχόληση ήταν η μεταφορά των υλικών με τα ζώα, και το κουβάλημα της λάσπης με την κουπάνα (πηλοφόρι). Η μαθητεία τους διαρκεί 5-6 χρόνια, ώσπου σιγά-σιγά παρατηρώντας και με την εξυπνάδα τους «κλέβουν» την τέχνη των μαστόρων.

Η φωτογραφία με τους Καντσιώτες μαστόρους προέρχεται από το αρχείο της ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ.

Οι υπόλοιπες είναι από το αρχείο του περιοδικού ΑΡΜΟΛΟΪ - ΜΟΥΣΕΙΟ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΜΑΣΤΟΡΩΝ - Πυρσόγιαννη.

Θεσσαλονίκη, 1.11.2008

Ιστορίες της βροχής

του Χρήστου Τσιγκούλη

Την προηγούμενη μέρα είχαν τη γιορτή του «Αϊ Μόδεστου», άγιου προστάτη των βοδιών, των πιο ιερών κι αγαπημένων τετράποδων για τους κατοίκους του χωριού. Με ξαλαφρωμένη την ψυχή από το καθήκον είχαν πέσει για ύπνο. Ήταν Φλεβάρης, άστατος καιρός με βροχόχιον και κρύο. Εκείνη η νύχτα έμοιαζε με πόλεμο από τα αστραπόβροντα.

Μεσάνυχτα, μέσ' την καταιγίδα ακούστηκε η καμπάνα. Χτυπούσε βιαστικά, επίμονα, παρακαλεστά, ώσπου ξύπνησαν ανήσυχοι οι άνθρωποι – ήταν πολύ νωπές οι μνήμες του πολέμου – κι άρχισαν να ρωτούν «τι;» και «ποιός;» ήθελε να τους αναγγείλει. Ήταν ο Βασίλης ο χωροφύλακας, κι από στόμα σε στόμα έμαθαν ότι «είναι διαταγή του Διοικητή στρατού και χωροφυλακής ένας από κάθε οικογένεια να βρίσκεται το πρωί στην Πυρσόγιαννη, για να πάρουν δέματα και δώρα από τη Βασίλισσα και την Κυβέρνηση».

Όπως συνέβαινε στο Κάντσικο από παλιά, πήραν σβέλτα την απόφαση. Κάποιες γριές τους συμβούλεψαν «Άστε γλήγορα μη σας προλάβουν οι άλλοι...». Σε λίγη ώρα μια φάλαγγα από ανθρώπους και φορτηγά ζώα ανηφόριζαν το «Κουρί» με προορισμό την Πυρσόγιαννη, μέσω Λαγκάδας και Καστανιανής. Μέσα σε βροχή, αστροπελέκια και βροντές, που έκαναν πιο άγρια τη νύχτα, η πορεία συνέχιζε με φωνές και πειράγματα. Άντρες και γυναίκες έδειχναν συνηθισμένοι και σε χειρότερες καταστάσεις και μάλλον τους ευχαριστούσε η κόντρα με τα δύσκολα. Στο έμπα της Λαγκάδας ακούστηκαν φωνές «Ε...ε.... Λαγγαδιώτες, ξυπνήστε μας έπιασαν!...». Από μια αυλή ακούστηκε κάποιος να λέει «Άντε ρε Καντσιώτες, δεν σας ακόλσε ύπνος...».

Με τη φασαρία που έκαναν τα πέταλα, τα κουδούνια κι οι φωνές άνοιξαν τα παράθυρα, ρωτούσαν κι έλεγαν: «Εμείς αργήσαμεν να το μάθουμε, θα σας προλάβουμε... άντε!..». Σε λίγο έφτασαν στη «σκάλα», ένα φιδίσιο μονόπατι ανάμεσα σε κοφτερούς γκρεμούς, ιδανικός τόπος για «Καιάδα». Ανηφόριζαν άνθρωποι και ζώα. Ήταν τόσο επιβλητικός ό όγκος του γκρεμού που προκαλούσε δέος ακόμα και την ημέρα, και δεν είχαν καθόλου άδικο οι

κάτοικοι της περιοχής που πίστευαν ότι εκεί στις χαράδρες ζούσαν, από τα αρχαία χρόνια, οι «οι ξωθιές» (= νεράιδες), δίπλα σε μία πηγή που λούζονταν τις νύχτες και εξαγνίζονταν απ' το νερό, το «Γλυκονέρι». Από αυτό το νερό έπαιρναν οι μάγοι και οι μαΐστρες του χωριού και το έδιναν για φάρμακο που διώχνει τα βάσανα, τις αρρώστιες και το κακό.

Ξαφνικά ακούστηκαν φωνές απελπισίας, συμβουλές και παρακάλια για ένα απ' τα μουλάρια που είχε γλιστρήσει, ξέφυγε απ' το μονοπάτι και κατρακύλησε στη χαράδρα, παρασύροντας χοντρά χαλίκια που έφευγαν με κρότο στο χάος του γκρεμού. Το δύστυχο ζώο είχε γονατίσε μέσα στα χαλίκια, ανάσαινε δυνατά, για μια στιγμή χλιμίντρισε σπαρακτικά σαν μια ατέλειωτη κραυγή βοήθειας, διαισθανόμενο τον κίνδυνο του θανάτου.

Μαζεύτηκαν πολλοί, άρχισαν να σκέφτονται πώς να σωθεί το ζώο, όπου ανάμεσα στις αστραπές γυάλιζαν τα τρομαγμένα του μάτια και οι γυναίκες άρχισαν να του μιλούν: «Έλα χρυσό μ'!.. Έλα καρδούλα μ'!.. Άντε σιγά-σιγά ανέβα!». Η βροχή έπεφτε ασταμάτητα, είχαν μουσκέψει ως το κόκκαλο. Και εκεί που όλοι είχαν αρχίσει να μιλούν με απελπισία για το σίγουρο χαμό του μουλαριού, εκείνο μ' ένα δεύτερο χλιμίντρισμα, δυνατότερο απ' τις βροντές, άρχισε να ανεβαίνει με τα γόνατα την πλαγιά και σε λίγο βρέθηκε στο μονοπάτι, ξεφυσώντας ικανοποιημένο. Τινάχτηκε σύγκορμο. Όσοι ήταν εκεί άρχισαν να το χαιδεύουν, να το φιλούν και να ξεφωνίζουν λόγια και φράσεις χαρούμενες, μαζί με ευχαριστίες στην Αγία Παρασκεύη.

Έφτασαν στον προορισμό μαζί με του άλλους από τα γύρω χωριά. Χαιρετιούνται, ρωτούν για γνωστούς και φίλους. Σχεδόν γνωρίζονταν όλοι, είχαν συναντηθεί με διάφορους τρόπους όλα αυτά τα δέκα χρόνια του πολέμου και τους ένωναν πολλά και διάφορα συναισθήματα. Παρατάχθηκαν στην πλατεία, όπως τους διέταξαν οι χωροφύλακες. Ήταν η ώρα οκτώ, είχε ξημερώσει για καλα, η βροχή συνέχιζε να πεφτει και το κρύο δυνάμωνε.

Η τελετή δεν κράτησε πολύ. Κρύωναν οι διοικητές, έβγαλαν ένα σύντομο λόγο με το ίδιο σχεδόν περιεχόμενο, τονίζοντας το ενδιαφέρον «της Αυτού Μεγαλειότητος και του Πρωθυπουργού της Εθνικής Κυβερνήσεως προς τους ηρωικούς κατοίκους των παραμεθόριων

περιοχών, που τόσο συνέβαλλαν στη συντριβή των εχθρών της πατρίδας».

Βρεγμένοι ως το κόκκαλο οι «ηρωικοί» κάτοικοι ανόρεχτα άκουγαν τους λόγους και εύχονταν να τελειώσουν γρήγορα και να πάρουν τα δώρα. Με ελαττωμένη τη βροχή και την κακοκαιρία γύρισαν στο χωριό κατά το απόγευμα, άνοιξαν τα δέματα και όταν είδαν τι τους είχαν δώσει άρχισαν τα ειρωνικά σχόλια και τα πειράγματα για την κοροϊδία. Τα δώρα ήταν όλα μεταχειρισμένα, από εράνους στις πόλεις και τα περισσότερα ήταν άχρηστα και ακατάλληλα, όπως τηγάνια μπρούτζινα, γραβάτες, φουστάνια ευρωπαϊκά που δεν φορούσε καμία γυναίκα, τρύπια παντελόνια, πιτζάμες ριγωτές, παπούτσια με ανακατεμένα νούμερα.

«Τα χαμένα τα σκυλιά!», είπαν οι γυναίκες. «Μας πέρασαν για διακονιαριάους;», πρόσθεσαν οι άντρες. «Χάσαμε και τον ύπνο μας και τ'ς "μπαρίνες" για όλη αυτή τη σαβούρα;», είπαν δυο νιόπαντροι. «Αμ ... τι καρτεράς», είπαν οι γεροντότεροι, «γένεται κράτος το ρωμαϊκό; Όλο ψευτιά και κοροϊδία».

Τα περισσότερα δώρα βρέθηκαν πεταμένα στα λακώματα και είχαν βρει τον καλή τους τα παιδιά να παίζουν μ' αυτά. Η μόνη γλυκιά στιγμή από τη μικρή περιπέτεια ήταν η σωτηρία του μουλαριού, εκεί στα άγρια βράχια της «σκάλας».

Περισσός, Οκτώβριος 2008

Όνειρο ξενιτεμένου

του Νίκου Δημητρούλη

Καθώς το καλοκαίρι οδεύει προς το τέλος του και οι πρώτες φθινοπωρινές μέρες αρχίζουν να ανατέλλουν συννεφιασμένες, γκρίζες και βροχέρες, προσφέρουν εικόνα για αναπολήσεις, νοσταλγίες και ονειροπολήματα. Οι γύρω δασωμένες περιοχές πήραν χρώματα παράξενης ομορφιάς, λες και οι ζωγράφοι έριξαν χρυσάφι στην κίτρινη φορεσιά τους. Τα «γεράνια», τα υδρόβια αποδημητικά πουλιά, εγκαταλείπουν το Βορρά και μεταναστεύουν στις νότιες χώρες κατά σμήνη και σε τέλειο αεροπορικό σχηματισμό.

Όσο ο καιρός περνά, το κρύο ανδρειώνεται και, όταν φθάσει στο σκαλοπάτι του χειμώνα,

αναμένεται δριμύτερο. Γι' αυτό οι νέοι και νέες προσπαθούν τώρα να ζευγαρώσουν ακολουθώντας πιστά την παροιμία του σοφού λαού μας: «κρύο – κρύο, καιρός για δύο».

Στη μουντή τούτη εποχή συναισθήματα απρόσμενης νοσταλγίας ανέβλυσαν στη σκέψη μου καθώς η νύχτα έριχνε το πέπλο της και, ενώ εκείνα πολλαπλασιάζονταν, εις μάτην προσπαθούσα να τα απωθήσω. Αναγκαστικά λοιπόν προσδέθηκα εκών – άκων στο άρμα του νου και με την απροσπέλαστη ταχύτητα του, υπέρτερη του φωτός, διάβηκα στεριές και θάλασσες και, χωρίς καν να αντιληφθώ, βρέθηκα στα χώματα που γεννήθηκα, γαλουχήθηκα και μεγάλωσα μέχρι το ανθοβόλημα της νιότης μου. Ο γοργόπόδαρος νους κάλυψε την υπερατλαντική απόσταση χιλιάδων χιλιομέτρων με μια απλή δρασκελιά, αφήνοντάς με στο πέτρινο Καντσιώτικο γεφύρι με τις δύο καμάρες. Παρ' όλο που το πέρασμα του χρόνου ξεφτίζει τη μνήμη, εντούτοις οι αναμνήσεις του τόπου μας παραμένουν ζωντανές και γιγαντώνουν τη νοσταλγία.

Αυτοστράτευσα, λοιπόν, τη φαντασία μου ξεκινώντας το νοερό μου ταξίδι, κοιτώντας και μετρώντας τα κλειστά σπίτια και τον πληθυσμό του χωριού, που συρρίκνωσε ο θάνατος και η διασπορά. Αυτά κλωθογύριζαν στη σκέψη μου ένα πυκνό, συννεφιασμένο βράδυ. Ο ορυμαγόδος του πολέμου και η ερήμωση της επαρχίας καταπνίγει τη δυνατότητα των χωρικών να παραμείνουν στον τόπο τους. Τα σπίτια και τα πεζούλια, άλλα ανανεωμένα και άλλα άβλαβα από τις σφυριές του χρόνου, ένθεν και κακείθεν του δρόμου, γοητεύουν με την απλότητα των φυσικών υλικών με τα οποία είναι χτισμένα και στέκουν εκεί μάρτυρες της απουσίας των νοικοκυραίων.

Ρίχνοντας μια φευγαλέα ματιά από την ποταμιά στο γύρω γνώριμο τοπίο που απλώνονταν μπροστά μου, ένιωσα ασφάλεια και προστασία. Ανηφόρισα προς την δέντρινη «τούφα», που σχεδόν καλύπτει την εκκλησία του Αγίου Νικολάου και συνεχίζοντας έφθασα μέχρι τη ράχη, όπου κάθισα να ξαποστάσω και να αγναντέψω. Από κει ψηλά τον κόπο των ποδιών μου αντάμειψε γενναία η πανοραμική θέα, που με άφησα άτεγκτο.

Η ανοιχτόχρωμη κοίτη του Σαρανταπόρου έρχεται σε αντίθεση με τη γύρω παραποτάμια περιοχή, τα δε χέρσα χωράφια με τα λείψανα των γκρεμισμένων καλυβών και τα απέναντι

πετροβούνια συνθέτουν μια σπάνια ζωγραφική παράσταση. Ο αμαξιτός δρόμος που οδηγεί στο χωριό διαγράφει βουστροβηδόν μία γραμμή, που σαν λευκή κορδέλα διακοσμεί την απότομη ανηφόρα, ικανοποιεί επίσης και την ακοή, καθώς ο δροσερός αέρας περνά ανάμεσα στα κλωνάρια των πεύκων συνθέτοντας ήχους συναυλίας.

Τα παραπάνω επιμήκυναν την παραμονή μου στη ράχη του «Αη-Κόλα» ώσπου στο τέλος αποφάσισα να συνεχίσω την προς τα πάνω πορεία μου. Περνώντας από το «Κιόσκι» προχώρησα κάτω από τα δέντρα του ναού της Παναγίας με τον ανακαινισμένο αύλειο χώρο, έριξα μια κλεφτή ματιά προς το ανατολικό τρίγωνο της στέγης, όπου εικονίζεται ο Αρχάγγελος, ο οποίος παλαιότερα είχε καταστεί το φόβητρο των πιτσιρικάδων. Και προχωρώντας έφτασα στη γνωστή μας βρύση «Λούτσες», με το καλοφτιαγμένο στέγαστρο και το ανακαινισμένο πεζούλι, όπου το λιγοστό νερό της πέφτει στο κανάλι και επαναλαμβάνει το μονότονο ήχο του σαν νυχτερινό τριζόνι. Με αργά βήματα έφτασα στα πρώτα σπίτια του χωριού και, να σου, πρόβαλε μπροστά μου το κατάστημα Πατσιωτού, με τους εναπομείναντες θαμώνες. Εκεί πήρα την ανάσα μου, ήπια τον καϊμακλή καφέ και συνέχισα τη διαδρομή μου προς πλατεία, όπου ορθώνεται περήφανος ο αμίλητος πλάτανος.

Ακριβώς απέναντι αντίκρυσα την προτομή του συγχωριανού μας Ιωάννη Λύτρα, που αναδείχτηκε σε καταξιωμένο ευεργέτη. Αποτελεί λαμπρό κόσμημα του χωριού το κάποτε άσημο αυτό φτωχοπαίδι. Δίπλα η αστείρευτη πηγή «Χώρας», που βγαίνει από τα σπλάχνα της Καντσιώτικης γης, με υποδέχτηκε αφήνοντάς με να κορέσω τη δίψα μου στα πέτρινα «σουρνάρια» της.

Γυρίζω δεξιά, παίρνω το βόρειο δρόμο και τραβώ ίσια προς το σπιτικό μου, το πρώην παντοπωλείο η «Ειλικρίνεια» του πατέρα μου μπάρμπα-Γιώργου. Ανοίγω την αυλόθυρα και καθώς ο ελαφρός αέρας ανέμιζε τα μεγάλα ξεροχόρταρα της αυλής εκείνα έγερναν το ένα κοντά στο άλλο, λες και καλωσόριζαν τον ερχομό μου. Από τη μουριά, που δεσπόζει στην αυλή και στη γειτονιά, ακούστηκε από τα κλωνάρια της ένα απαλό θρόισμα. Με το άνοιγμα της πόρτας του σπιτιού, αντήχησαν οι τοίχοι και ο μικρός θόρυβος της έσπασε τη μακρόχρονη ησυχία της κάμαρας.

Πήρα την καρέκλα και κάθισα για λίγο έξω στο πλακόστρωτο κοιτάζοντας αποσβολωμένος το όλο θέαμα και η εικόνα αυτή, επόμενο ήταν να ερεθίσει το ρεύμα των διαλογισμών μου. Μία παράξενη ησυχία βασίλευε παντού και θα έλεγε κανείς ότι προξενεί ανία, αλλά είναι κατά πολύ ευεργετικότερη από τον ανυπόφορο εκείνο θόρυβο των μεγαλουπόλεων, όπου το συσσωρευμένο ανθρώπινο χαρμάνι γίνεται απεριόριστο και ο οικιστικός λαβύρινθος μικραίνουν την κλίμακα των ανθρωπίνων σχέσεων. Τους ανθρώπους της παλαιότερης εποχής, τη συμπεριφορά και τις σχέσεις μεταξύ των, διέκρινε η ζεστασιά και επικοινωνία, που έμεινε ανεξίτηλα χαραγμένη στη μνήμη μου και ήρθε ολοζώντανη μπροστά μου περιδιαβαίνοντας νοερά τα απάνεμα και προσήνεμα σοκάκια του χωριού.

Η κούραση της ανηφόρας και η άνεση της καρέκλας με παρέδωσαν στην αγκαλιά του Μορφέα. Εκεί, λοιπόν, στον καρεκλάτο ύπνο μου «νειργιάσκα» (= ονειρεύτηκα, για να μιλήσουμε και λίγο στη γλώσσα μας) και είδα ότι ακούστηκε ένας μακρινός κρουστός γδούπος, υθμικός, ένας ορυμαγδός μουσικών οργάνων. Χρειάστηκα όμως λίγο χρόνο έως ότου συνειδητοποιήσω και εντοπίσω την προέλευση των ήχων που ερέθιζαν την ακοή μου.

Σηκώθηκα όρθιος (στον ύπνο μου βέβαια) και 3λέπω από τα απόκεντρα δρομάκια να ξεχύνονται κοπάδια πανηγυριστών, κατευθυνόμενοι τρος την κεντρική πλατεία. Κατηφόρισα, έσμιξα με το πλήθος και όσο προχωρούσα ο ήχος των οργάνων γίνονταν πιο έντονος και μάλιστα ξεχώριζε κανείς τους ηπειρώτικους σκοπούς του εξέπεμπαν. Το δημοτικό τραγούδι βγαλμένο μέσα από τη ζωή και την ακένωτη πηγή εμπνεύσεων του λαού μας ανταποκρίνεται τλήρως στα συναισθήματα όλων και ιδιαίτερα των ξενιτεμένων.

Φθάνοντας εκεί έμεινα έκθαμβος από το θέαμα και τη φρενίτιδα ενθουσιασμού. Λεβεπτόκορμα παλληκάρια με σφρίγος και λυγερόκορμες κοπέλες με χάρη διασκέδαζαν με το χορό τους τη «σαρδεληδόν» συσσωρευμένη ανθρωποθάλασσα, πιασμένα αλυσιδωτά σε διπλή σειρά. Τη φορτισμένη αυτή γιορταστική ατμόσφαιρα αδυνατεί να εκφωνήσει με ταλαντούχα αφηγηματική χάρη ακόμη και ο πιο εύγλωττος ρήτορας και να περιγράψει ο δεινότερος συγγραφέας. Δάκρυα χαράς θα κυλίσουν επιχειρώντας να σκιτσάρουν το πανδαι-

μόνιο της πανηγυριώτικης ανθρωποπλημμύρας. Εκεί η γραφίδα ακινητεί, το συναίσθημα γιγαντώνεται και τα λόγια στερεύουν. Στο αντάμωμα αυτής της εκδήλωσης έδωσαν βροντερό παρόν απαξάπαντες οι χωριανοί, για να ξεδώσουν.

Εδώ τελείωσε το πανηγυριώτικο γλέντι και μαζί με αυτό το σύντομο όνειρο μου, όταν ένα ηχηρό κουδούνισμα του τηλεφώνου με αφύπνισε.

Το νυστέρι της σκέψης της Αδελφότητας έκανε μεγάλες τομές στο ζωντάνεμα της παράδοσης. Ας είναι καλά τα πολυτάλαντα ντόπια παιδιά από τα δικά μας χώματα, που έλαβαν ενεργό μέρος. Αναρριγώ από συγκίνηση αναλογιζόμενος τις γιορταστικές, συντονισμένες εκδηλώσεις, εκπλήσσομαι δε διαπιστώνοντας την ακμάζουσα αγάπη των νέων που τρέφουν για το χωριό και τείνουν μελλοντικά να την εμπλουτίσουν.

Όσο για μας τους εξωτερικούς, το χωριό κρατεί «ενέχυρο» τις ψυχές των ξενιτεμένων, γι' αυτό όσο και αν τα θέλγητρα της «ξένης» σαγηνεύουν, η συνισταμένη δύναμη της επιστροφής τους αποτρέπει να γίνουν θύματα των θελγήτρων της. Εκτός, βέβαια, αν οικογενειακές αιτίες ή και λόγοι ανεξάρτητοι της θελήσεώς των τους κρατούν μακριά και, όπως είναι γνωστό, το βάρος των υποχρεώσεων κονιορτοποιεί τον πόθο της επιστροφής.

Εν κατακλείδι λέγω: «Μπορείς να διώξεις τον Καντσιώτη έξω από το Κάντσικο, αλλά ποτέ το Κάντσικο έξω από την καρδιά του Καντσιώτη».

Οκτώβρης 2008, Καναδάς

Ένα ιδιωτικό συμφωνητικό.

του Σταύρου Ζηκούλη

Κάνοντας μια εκκαθάριση στο σεντούκι της μάνας βρήκα ένα κιτρινισμένο απλό χαρτί αλληλογραφίας. Όταν το άνοιξα και διάβασα τα δυσανάγνωστα γράμματά του, είδα ότι ήταν ένα συμφωνητικό για την ανταλλαγή κάποιων κτημάτων της οικογένειάς μου. Αυτό με χαροποίησε, γιατί μου έδινε ακριβή εικόνα για ένα κτήμα που ήταν δίπλα στο σπίτι μας. Στο χωριό μας δεν υπάρχουν τίλοι κυριότητας των σπιτιών, οικοπέδων και των άλλων κτημάτων. Κάθε οικογένεια γνώριζε τα ακίνητά της από υπόδειξη του παππού ή του πατέρα στους νεότερους και αυτό γινόταν από γενιά σε γενιά. Τα σύνορα ήταν συνήθως κάποιο πεζούλι, κάποια δεντροστοιχία που φύτρωνε στα σύνορα μεταξύ δύο χωραφιών (πατωσιά) ή κάποια μεγάλη πέτρα ή παλούκι που μπήγονταν στο σημείο εκείνο.

Η κατάσταση αυτή συνεχίστηκε και μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους. Ίσως λόγω της απόστασης από κοντινές πόλεις και η απουσία μέσων μεταφοράς, δεν συνήθιζαν να συντάσσουν διαθήκες. Ο πατέρας μοίραζε προφορικά στα παιδιά την κινητή (κυρίως ζώα) και ακίνητη περιουσία και η απόφασή του γινόταν σεβαστή από τα μέλη της οικογένειας. Όταν υπήρχαν πολλά παιδιά (κυρίως αγόρια), γιατί τα κορίτσια δεν έπαιρναν τίποτε μετά το γάμο τους από την πατρική περιουσία) χωρίζονταν η περιουσία σε αντίστοιχα μερίδια. Κυριότερο πρόβλημα ήταν το σπίτι. Αν δεν χωρούσαν στο υπάρχον και το έπαιρνε ένας ή δύο, αυτοί είχαν υποχρέωση να βοηθήσουν τον άλλον ή τους άλλους να φτιάξουν δικό τους σπίτι. Και καθώς ήταν χτίστες οι περισσότεροι, εργάζονταν αμισθί για να φτιαχτεί το σπίτι του αδερφού.

Σπάνια και κυρίως σε συναλλαγή με τρίτους, αφού όπως προανέφερα μεταξύ τους τα μέλη δεν είχαν πρόβλημα, αν υπήρχε κάποιος που γνώριζε γραφή, συντάσσονταν κάποιο συμφωνητικό, όπως αυτό που βρήκα. Παραθέτω το κείμενο, διατηρώντας την ορθογραφία του, από όπου φαίνεται ότι αυτός που το έγραφε δεν ήξερε και "πολλά γράμματα":

Αντάλακτηκή Μήρασης

Οι υποφαινόμενοι θείος και Ανεψιανονήφη Αντώνιος Ζηκούλης και Ανθία σύζυγος Βασηλήου Ζηκούλη σήμερον την 26η Ιουλίου του χιλιοστού εννεακόσια είκοση επτά Αριθ 1927 έτους εκάναμαι ανταλαγή το εξής εικόπεδω ο μεν Αντώνιος Ζηκούλης δήδη εις την Ανθία Βασηλήου Ζηκούλη ένα κομάτη οικόπεδον εις θέση κάμπω το οποίον σηνίστατε εκ τετραγονικών μέτρων άνω των (135) εκατόν τριάκοντα πέντε το οποίον μήκος έχη μέτρα (22) και παλο (πλάτος προφανώς) από το ένα μέρος (6) έξη μέτρα και από το άλλον από Κατσαμάνην (10) '20 εκατοστά του μέτρου η δε Ανθία σύζυγος Βασηλείου Ζηκούλη δήδη εις τον Αντώνιον Ζηκούλην το οικόπεδον το οποίον έχει έξω εις την αχυρώνα και το μερίδιον της αναλογίας της αχυρώνας και το ανάλογον μερίδιον του αλωνίου και αποφεύγω του μερίδιου μου τούτου και δεν έχω το δικαίωμα να τον ενωχλησω από τώρα και εις το εξής. Διό εγένεται δύο παρόμοια έγραφα και υπογράφονται παρ' αμφωτέρον τον δύο και αξειοπυστον Μαρτύρων.

Κάντσικον 26 Ιουλίου 1927

οι ανταλάξαντες
Ανθία Β Ζικούλη
Αντώνιος Ζικούλης

οι Μάρτυρες

Δημήτριος Παπαδημητρίου
Γεω. Δημητρούλης

Βεβαιώ ο υπονόμενος Πρόεδρος τας άνω υπογραφάς των κατοίκον μου.

ο Πρόεδρος
(υπογραφή δυσανάγνωστη)

Δεν γνωρίζουμε ποιος είναι ο συντάκτης του κειμένου. Στην φωτοτυπία φαίνονται παράτονα και ανορθόγραφα πολλές φορές οι περισπωμένες, που δεν μπόρεσε να αποδώσει ο υπολογιστής. Δείχνει πάντως η γλώσσα του ότι έχει πάει κάποιες τάξεις στο σχολείο. Έχει μια καθαρευουσιάνικη απόχρωση, όπως εκφράζονταν την εποχή εκείνη στο γραπτό κυρίως λόγο.

Η προσφώνηση "ανεψιονύφη" φανερώνει τη συγγενική σχέση των δύο προσώπων. Ο Αντώνιος Ζηκούλης είχε το σύζυγο της Ανθίας Βασίλη ανεψιό από τον αδερφό του Κώστα. Η πρ-

χίζει ο άλλος παίχτης.

Το παιδί, που κατάφερε να ολοκληρώσει όλα τα προηγούμενα στάδια, περνάει στο δεύτερο μέρος του παιχνιδιού, κάνοντας τα ακόλουθα:

Σκορπίζει μπροστά του τα μπάκαλα και κρατάει στο δεξί του χέρι τον παππά (έφ' όσον βέβαια είναι δεξιόχειρας). Ύστερα ακουμπάει τον αντίχειρα του αριστερού χεριού στο έδαρος και το δείχτη να καβαλικεύει επάνω στο μεσαίο δάχτυλο, έτσι που να σχηματίζει καμάρα. Μετά ξαναπετάει ψηλά τον παππά προπαθώντας, όχι πια να πιάσει ένα από τα μπάκαλα, αλλά να σπρώξει και να περάσει από ένα μπάκαλο κάθε φορά μέσα στο «φουρνάκι», δηλαδή κάτω από την καμάρα. Αφού περάσει με επιτυχία όλα τα στάδια και αυτής της ράσης του παιχνιδιού, προχωρεί στο επόμενο και τελευταίο στάδιο του παιχνιδιού, κάνοντας τα εξής:

Με το δεξί χέρι παίρνει όλα τα μπάκαλα μαζί και τον παππά και τα πετάει στον αέρα (όχι τολύ ψηλά, βέβαια, για να μη του σκορπίσουν) και προσπαθεί να τα ξαναπιάσει όλα στα δυο χέρια, που τα ενώνει με τις παλάμες προς α κάτω. Οι ράχες των παλαμών, ενωμένες πούς δείχτες (με τα μεγάλα δάχτυλα από κάτω) σχηματίζουν ένα είδος σκάφης. Εφόσον συγκρατήσει τα μπάκαλα επάνω στις ράχες των χεριών του, τότε με μια απότομη κίνηση τα ιετάει πάλι στον αέρα, γυρίζει τις παλάμες του μανάποδα και τις κάνει «χούφτα», δηλαδή μια σκάφη των χεριών με τις παλάμες προς τα πάνω και προσπαθεί να πιάσει όλα τα μπάκαλα στον αέρα, προτού αυτά πέσουν στο έδαρος. Άν τα καταφέρει βάζει ένα πετραδάκι, ένα ρούμπο», μέσα στον κύκλο του.

Το παιδί που έχασε σε κάποια φάση του παιχνιδιού, όταν ξανάρθει η σειρά του να παίξει, δηλαδή όταν χάσει ο αντίπαλος του, δεν ξαναρχίζει την παρτίδα από την αρχή, αλλά συνεχίζει από το σημείο, όπου βρισκόταν, όταν χάσε τη σειρά του.

Οποιο παιδί συμπληρώσει πρώτο τον αριθμό των «ρούμπων», που συμφωνήθηκε στην αρχή, θίναι ο νικητής.

Άνω Χαραυγή 21 Μαΐου 2008

«Η τζιούχνα»

(Παλιό ομαδικό παιχνίδι)

Τα παιδικά παιχνίδια, όπως και η πλάκα, το κοντύλι, το αλφαριθμητάρι και τα παλιά αναγνωστικά, σημαίνουν πολλά για τον καθένα μας, γιατί συνδέονται με την ωραιότερη, όπως μας φαίνεται τώρα, περίοδο της ζωής μας, αυτή της παιδικής ηλικίας. Όλοι μας παίξαμε τότε με κάποιο παιχνίδι, έστω φτιαγμένο από κουρέλια ή ένα κονσερβοκούτι, γοητευτήκαμε από αυτά κι έχουμε όμορφες εικόνες, βιώματα και πλούσια συναισθήματα από τα αξέχαστα αυτά χρόνια, που όσο μεγαλώνουμε τόσο περισσότερο τα νοσταλγούμε.

Τα παιχνίδια της εποχής εκείνης ήταν δημιουργήματα των ίδιων των παιδιών, που με αυτά ξεχνούσαν την αυστηρότητα και την πειθαρχία που απαιτούσαν οι γονείς τους, το ξύλο και τις τιμωρίες από το δάσκαλο, που ποτέ δεν ήταν ευχαριστημένος από το διάβασμά μας, την ξυπολυσιά, την ανέχεια και καμιά φορά και την πείνα.

Η συλλογή, η καταγραφή και η περιγραφή τέτοιων παιχνιδιών δίνει χαρά και ικανοποίηση στο συλλέκτη τους και μια ελπίδα, ότι θα διασωθούν και θα χαρούν και άλλοι, μικροί και μεγάλοι. Άλλωστε όλοι «αεί παίδες εσμέν».

«Η τζιούχνα»^[1] ήταν ένα παλιό ομαδικό παιδικό παιχνίδι, στο οποίο μπορούσαν να συμμετάσχουν μέχρι δέκα (10) άτομα. Παιζόταν, κυρίως, την Άνοιξη, όπου και όταν το επέτρεπαν οι καιρικές συνθήκες αλλά και οι εργασίες της κάθε οικογένειας. Παιζόταν μόνο από αγόρια ηλικίας 17-18 ετών και σε ανοιχτό χώρο, μακριά από τα σπίτια. Τέτοιοι χώροι ήταν, συνήθως, τα αλώνια, τα λιβάδια και, κυρίως, η Αλατσιά. Ήταν παιχνίδι δυνατό και καμιά φορά σκληρό. Απαιτούσε ταχύτητα, ευκινησία, οξεία αντίληψη, ευστροφία και γρήγορα αντανακλαστικά.

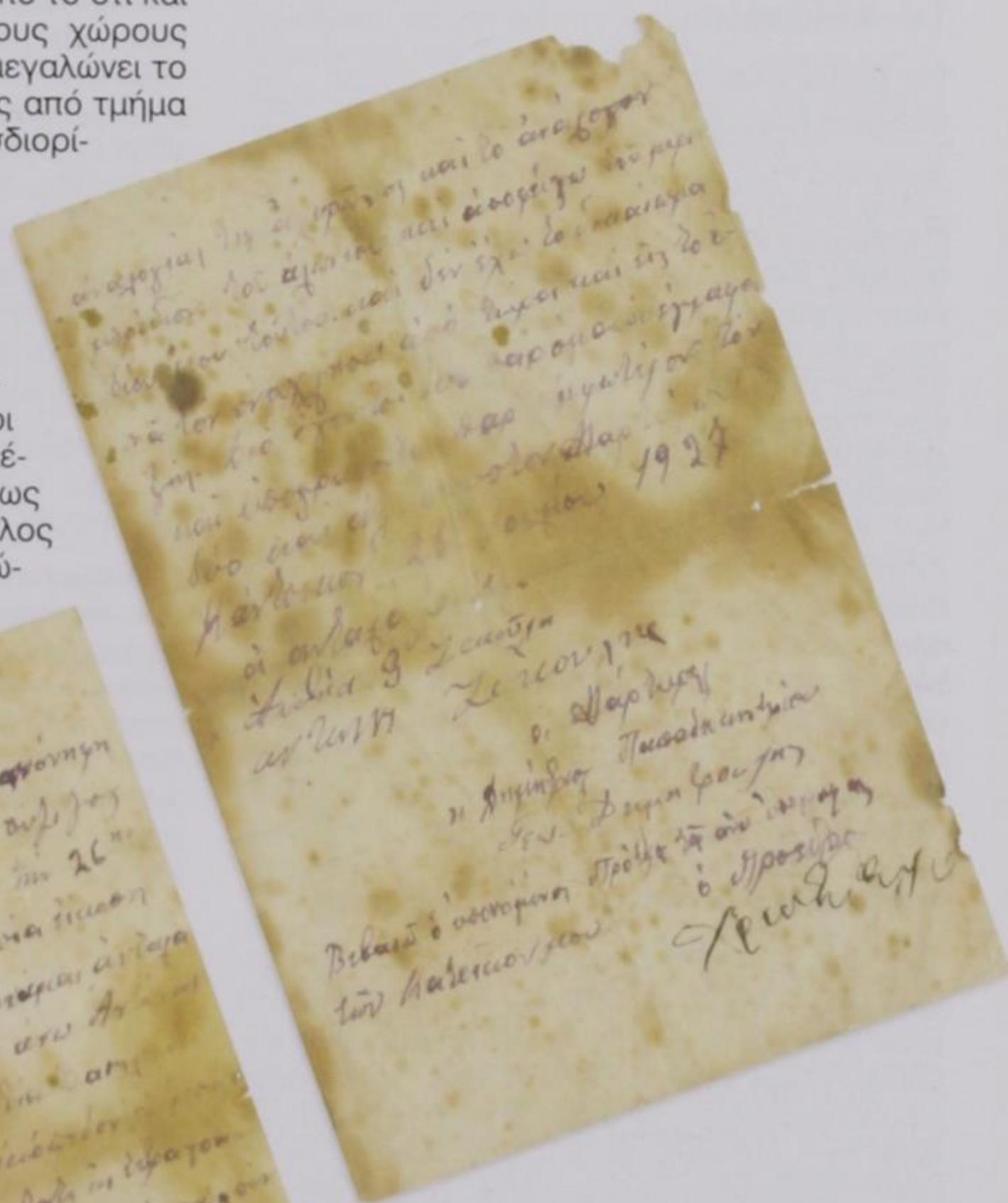
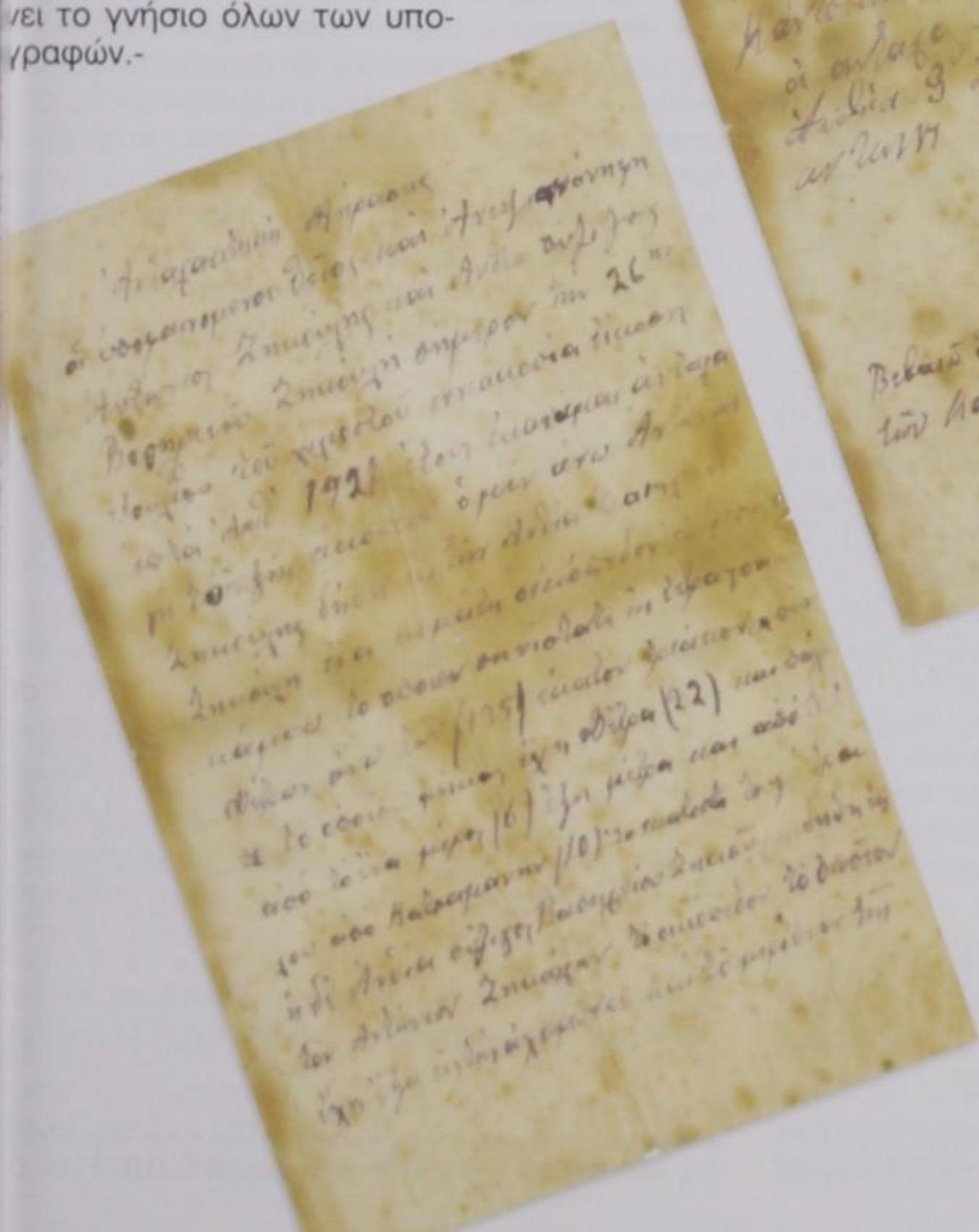
Απαραίτητα μέσα, για να παιχτεί το παιχνίδι, έπρεπε να έχουν μια **γουρούνα** (: ένα τόπι φτιαγμένο από κουρέλια, ή ένα χοντρό στρογγυλό ξύλο, ή, και το πιο πρόχειρο και πιο συνηθισμένο, ένα κονσερβοκούτι) και ο κάθε παίχτης ένα δεκανίκι (κρανίσιο ίσιο χοντρό ξύλο, παλούκι από φράχτη κλπ.).

[1] Στο Κάντσικο (Δροσοπηγή) τζιούχνα ή γκτζιούνα ονόμαζαν τη γουρούνα.

σφώνηση "νύφη" χρησιμοποιείται γενικά από τους ηλικιωμένους και σήμερα ακόμη, έστω κι αν η "νύφη" είναι ογδόντα χρονών. Άλλα και οι νύφες προσφωνούσαν τους κουνιάδους "αφέντη" κι ας ήταν νεότερος τους.

Η ανταλλαγή εδώ διευκολύνεται από το ότι και οι δύο έχουν μερίδια στους ίδιους χώρους (αδερφομοίρια). Έτσι ο καθένας μεγαλώνει το ένα από τα μερίδια παραιτούμενος από τμήμα του άλλου. Στο συμφωνητικό προσδιορίζεται με ακρίβεια η έκταση και τα δρια του οικοπέδου. Η αχυρώνα ήταν ήδη χωρισμένη (εσωτερικές διαιρέσεις) και δεν χρειάστηκε ιδιαίτερος προσδιορισμός.

Στο τέλος του συμφωνητικού φαίνεται η ημερομηνία, ακολουθούν οι υπογραφές των δύο ενδιαφερομένων καθώς και δύο, αξιόπιστων όπως τους αποκαλεί, μαρτύρων. Στο τέλος ο πρόεδρος της κοινότητας βεβαιώνει το γνήσιο όλων των υπογραφών.-

βάλουν μέσα στο κουμάσι, ενώ παράλληλα μπόδιζαν με το ξύλο, που κρατούσαν τους ιαίχτες της άλλης ομάδας να κάνουν το ίδιο. Είναι νομίζω, δύσκολο και περιπτό να περιγράψω τον πανζουρλισμό και τη φασαρία που ινόταν.

Ι ομάδα που έβαζε τις περισσότερες φορές ο τενεκεδάκι μέσα στο γουρνοκούμασο ήταν κερδισμένη. Και σαν έπαθλο οι χαμένοι,

έπρεπε να τους πάρουν στην πλάτη (τσιους) και να τους μεταφέρουν σε μια απόσταση που ήταν εκ των προτέρων συμφωνημένη.

Στην παραλλαγή αυτή είχαμε οπωσδήποτε λιγότερα... «θύματα» και ...καρούμπαλα !

Δάφνη 18-05-2008

ΦΩΤΟΘΗΚΗ

Φωτογραφία: 1964, στο Ζηκάδικο αλώνι. Αλωνίζει ο Σίμος Νικόλαος (Κέτσος) και η οικογένειά του.

ΠΑΡΑΔΟΣΗ & ΕΘΙΜΑ

ΑΠΟ ΤΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ ΠΑΛΙΑ ΜΑΣ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Τα «Μπάκαλα»

του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη
Επίτιμος Πάρεδρος του Π.Ι.

Πανάρχαια είναι η ανάγκη του ανθρώπου για παιχνίδι. Και όμως σήμερα, όλα γύρω μας τείνουν να καταστρέψουν το αυθόρυμητο παιχνίδι, που κάποτε εμείς, οι γονείς μας και οι παππούδες μας έπαιζαν στις αυλές των σπιτιών, των σχολείων και στις γειτονιές. Παιχνίδια φτιαγμένα από φθηνά υλικά, όπως με μια μπάλα από κουρέλια, μ' ένα σχοινάκι, με μπίλιες (γκαζιές τις λέγαμε στο χωριό), με τα πετραδάκια, με το μαντήλι. Οι αλάνες στις πολιτείες εξαφανίστηκαν εδώ και χρόνια και τη θέση τους πήραν οι πολυώροφες πολυκατοϊκίες. Τα μπαλκόνια μικρά, οι δρόμοι στενοί, η ατμόσφαιρα γεμάτη καυσαέρια, τα δέντρα ελάχιστα. Τα παιχνίδια των παιδιών μας τώρα είναι μηχανικά και ηλεκτρονικά. Αντί να είναι πρωταγωνιστές, έγιναν θεατές του παιχνιδιού τους κι αυτή η αδράνεια μόνο αρνητικές συνέπειες μπορεί να έχει στη ζωή τους.

Ένα από τα πολλά παιχνίδια, που παλιά παίζαμε στο χωριό μας, ήταν και τα **μπάκαλα**. Τα **μπάκαλα** είναι ατομικό καθιστικό, κυρίως, κοριτσίστικο παιχνίδι (παίζεται και από αγόρια) και ήταν γνωστό σε όλη την Ελλάδα με την ονομασία «**πεντόβολα**» (τα παιχνίδια και τα παραμύθια δεν έχουν σύνορα...). Πήρε το όνομά του από τα πέντε, στρογγυλά κατά το δυνατόν, πετραδάκια, (όπως βότσαλα από το ποτάμι κτλ.), που χρειάζονται για το παίξιμό του. Αυτά τα πετραδάκια στο χωριό μας, το Κάντσικο, τα λέγαμε **μπάκαλα**. Το κάθε παιδί είχε τα δικά του μπάκαλα. Μπορούσαν, όμως, να χρησιμοποιήσουν όλοι οι παίχτες τα ίδια μπάκαλα.

Οι όροι του παιχνιδιού: Αφού επέλεγαν το κατάλληλο μέρος (δεν απαιτούσε πολύ χώρο, αρκεί αυτός να ήταν επίπεδος και καθαρός από πέτρες και ξύλα), αποφάσιζαν:

a. «Να τα βγάλουνε», όπως έλεγαν, δηλαδή, να ορίσουν το ποια θα παίξει πρώτη. Το «βγάλ-

σιμο» γινόταν ως εξής: Το ένα από τα δύο κορίτσια έλεγε συλλαβιστά, ακουμπώντας συγχρόνως το χέρι της μια στο δικό της στήθος και μια στης συμπαίκτριάς της «Άρσσια»^[1], «μάρσσια», «κόκκινα κεράσια» «ιτς», «μιτς», «γαλανό», «κουρίτς». Εκείνη στην οποία θα τελείωνε η τελευταία συλλαβή «κουρίτς», ήταν η τυχερή και θα ξεκινούσε το παιχνίδι.

β. Έπειτα, αποφάσιζαν από κοινού, αν θα χρησιμοποιούσαν κατά το παίξιμο και τα δύο χέρια ή μόνο το ένα (που γινόταν πιο δύσκολο το παιχνίδι) και

γ. Σε πόσους γύρους (παρτίδες) θα βγει ο νικητής. Κάθε ολοκληρωμένος γύρος (παρτίδα) ονομαζόταν «ρούμπος».

Η διεξαγωγή του παιχνιδιού: Τα δύο παιδιά, που θα πάρουν μέρος στο παιχνίδι, κάθονται «σταυροπόδι» αντικριστά. Φτιάχνουν ένα μικρό κύκλο στο πλάι τους και σε σημείο που να μην τους εμποδίζει στο παιχνίδι, για να βάζουν τους «ρούμπους». Στη συνέχεια ρίχνουν χάμω, μπροστά τους, τα τέσσερα μπάκαλά τους, ενώ το πέμπτο, το οποίο ονομάζουν «**παππά**» το κρατάνε στη χούφτα τους:

Ο πρώτος παίχτης πετάει ψηλά τον παππά και με μια γρήγορη κίνηση, ενώ ο παππάς είναι ακόμα στον αέρα, προσπαθεί να πάρει από χάμω ένα μπάκαλο, χωρίς να αγγίξει τα υπόλοιπα (αν αγγίξει χάνει τη σειρά του). Αν προλάβει να το πάρει, χουφτώνει μαζί και τον παππά, που κατεβαίνει από ψηλά. Αφήνει το μπάκαλο, που πήρε, στην άκρη και συνεχίζει την ίδια διαδικασία μέχρι να τα πάρει ένα - ένα και τα τέσσερα.

Εδώ τελειώνει η πρώτη φάση και ακολουθεί η δεύτερη: Τα μπάκαλα είναι κάτω. Το παιδί ρίχνει ψηλά τον παππά και προσπαθεί κάθε φορά να τα πιάσει με μιας δυο-δυο. Υστερά τρία μεμιάς και ένα, και, τέλος, και τα τέσσερα μεμιάς.

Σε οποιοδήποτε σημείο του παιχνιδιού, αν δεν τα καταφέρει, τη σειρά του και αρχίζει ή συνε-

[1] Σημείωση: Χρησιμοποιώ εδώ τα δύο -σσ- ή -ςς- για να δείξω την προφορά, που είναι, περίπου, όπως του Γαλλικού -ch-.

“Για να μαστε αντάμα”. Άτεχνο και ετερόχρονο φωτομοντάζ δύο φωτογραφιών. Αριστερά η Κωνσταντινιά (Τσινιά) του γένους Κοτσίνα, μια από τις πέντε κόρες του Χαράλαμπου Κοτσίνα (Δασκαλάκη) με τον γιό της Θανάση που απέκτησε με τον τρίτο σύζυγό της (δεξιά) Χρήστο Ζιούσκα από την Ζιούζιουλη Γρεβενών σε προγενέστερη φωτογραφία του, το 1934. Ο αποστολέας γράφει ανορθόγραφα στο πίσω μέρος της φωτογραφίας: σε στέλινε και την φουτουγραφιαν μου να την γλικοφιλισεις σομα αψιχον ψιχι δεν εχι.

Τα παιδιά- παιχτες, όπως είπαμε, επέλεγαν τον κατάλληλο τόπο. Όταν έφταναν εκεί, τον καθάριζαν από πέτρες και ξύλα. Ύστερα, με ένα αιχμηρό αντικείμενο (ένα μυτερό κομμάτι ξύλου, μια μυτερή πέτρα ή ένα καρφί...) χάραζαν έναν κύκλο με διάμετρο 3-5 μέτρα, περίπου, και χώριζαν την περιφέρειά του σε τόσα τόξα, όσα και τα παιδιά που θα παίξουν μείον ένα. Σε κάθε συμβολή δύο τόξων άνοιγαν μια λακκούβα, την οποία ονόμαζαν **φωλιά**. Έπειτα άνοιγαν στο κέντρο του κύκλου και μια μεγαλύτερη λακκούβα, στην οποία να χωράει με ευκολία μέσα η γουρούνα. Τη λακκούβα αυτή την ονόμαζαν γουρνοκούμασο (**κουμάσι** της τζιούχνας).

Ακολουθούσε η επιλογή του γουρουνά: Οι παιχτες έμπαιναν σε μια σειρά με το μέτωπο προς τον αρχηγό, που συνήθως ήταν το μεγαλύτερο σε ηλικία αγόρι, κρατώντας ο καθένας το δεκανίκι του. Εκείνος άρχιζε να λέει συλλαβίστα: «Άλλα-μπενάλα-και πιτσινάρα-και στη πόλη-την πολλή-βγήκαν – κλέφτες- και πολλοί-έκατσαν –να φαν- ψουμί –τα καρούλια^[2] - φώναζαν –τα ντουφέκια-έρριχναν– μπαμ – μπουμ –κούφκιους –κι έβγα». Σε κάθε συλλαβή ακουμπούσε το χέρι του στο στήθος ενός παιχτη. Ο παιχτης, στον οποίο αντιστοιχούσε η συλλαβή «κι έβγα», έφευγε από τη σειρά, πήγαινε σε μια φωλιά και ακουμπούσε τη μια άκρη από το δεκανίκι του μέσα. Μετά ο αρχηγός άρχιζε πάλι από την αρχή: «Άλλα-μπενάλα – και πιτσινάρα...». και έβγαινε ο δεύτερος παιχτης πήγαινε και αυτό και έπιανε μια φωλιά. Επαναλαμβανόταν, έτσι, η ίδια διαδικασία μέχρις ότου καταληφθούν όλες οι φωλιές. Ο τελευταίος, που έμενε χωρίς φωλιά, γινόταν ο γουρουνάς και έπαιρνε τη θέση στον κεντρικό κύκλο, στο γουρνοκούμασο, κρατώντας στα χέρια τη τζιούχνα...

Υπόθεση του παιχνιδιού (Σενάριο): Η τζιούχνα είναι μέσα στο κουμάσι της και τη φυλάει ο γουρουνάς. Σε κάποια στιγμή ο γουρουνάς ανοίγει την πόρτα του κουμασιού, η Τζιούχνα βγαίνει έξω και πηγαίνει προς τις φωλιές. Ο κάθε παιχτης υπερασπίζεται τότε τη φωλιά του τόσο από τη Τζιούχνα, όσο και από το γουρουνά.

Πώς παιζόταν: Ο γουρουνάς έπαιρνε τη γουρούνα από το κουμάσι της, την πέταγε ψηλά στον αέρα, φωνάζοντας: «Τόμπλααα ...» και τις έδινε μια με το δεκανίκι του, προσπαθώντας να

την πάει όσο γινόταν πιο μακριά. Οι άλλοι σήκωναν τα δεκανίκια τους από τη φωλιά τους και προσπαθούσαν να την αποκρούσουν και αν την πετύχουν, να τη στείλουν όσο γινόταν πιο μακριά. Γύριζαν, όμως, αμέσως πίσω και έβαζαν το δεκανίκι στη φωλιά τους, γιατί ο γουρουνάς καιροφυλακτούσε.

Από την άλλη μεριά ο γουρουνάς πήγαινε στη γουρούνα, τη μάζευε με το δεκανίκι του και προσπαθούσε να τη βάλει στο κουμάσι της αλλά οι άλλοι με τα δεκανίκια τους προσπαθούσαν να εμποδίσουν την επιστροφή στο κουμάσι της, ενώ παράλληλα πρόσεχαν, σε καθένας να έχει το δεκανίκι στη φωλιά του γιατί αλλιώς ο γουρουνάς, την ώρα εκείνη προσπαθούσε να καταλάβει κάποια, τυχόν άδεια φωλιά των άλλων. Αν το κατόρθωνε τότε ο νικημένος γινόταν γουρουνάς και συνεχίζονταν το παιχνίδι με τον ίδιο τρόπο.

Όπως μπορεί να φανταστεί κανείς, κατά την ώρα του παιχνιδιού, γινόταν πανζουρλισμός: Έξαψη, χτυπήματα δυνατά, με τα δεκανίκια φωνές, φασαρία, γέλια και χαρές. Και μέσα σε αυτή τη φασαρία, δεν ήταν σπάνιο το φαινόμενο, αντί για τη γουρούνα να καπανούσε ο ένας τον άλλο στα καλάμια ή η τζιούχνα αντί για το κουμάσι της να καταλήγει στο κεφάλι κάποιου παιχτη και να του κάνει ... έναν ξεγυρισμένο καρούμπαλο ή να του ανοίξει τρύπα και το αίμα να βάφει κόκκινη τη τζιούχνα...

Το παιχνίδι κρατούσε πολλή ώρα, ώσπου οι παιχτες σταματούσαν και αποκαμωμένοι από την κούραση επέστρεφαν στο σπίτι τους.

Παραλλαγή της τζιούχνας.

Το παιχνίδι παιζόταν και με άλλον τρόπο: Οι παιχτες χωρίζονταν (με τον τρόπο, που είδαμε παραπάνω) σε δυο (2) ισάριθμες ομάδες. Αντί για κύκλο τραβούσαν μια γραμμή στο έδαφος και στο μέσο της γραμμής αυτής άνοιγαν το γουρνοκούμασο. Οι παιχτες έπαιρναν θέσεις αντικριστά. Ο γουρουνάς έπαιρνε τη τζιούχνα (ένα κονσερβοκούτι, που το συνθλίβανε με το πόδι και το έκαναν πλακέ) και την έβαζαν μέσα στο κουμάσι.

Όταν όλα ήταν έτοιμα ο γουρουνάς, με το σύνθημα: «Τόμπλοοο...» έδινε μια κλωτσιά στη γουρούνα και όπου πήγαινε... Αμέσως οι παιχτες της ομάδας, προς την οποία πήγε η τζιούχνα, χτυπώντας την (με κινήσεις σαν αυτές που γίνονται στο χόκεϊ) προσπαθούσαν να το

[2] Καρούλια= εδώ η λέξη σημαίνει «καραούλια», όπως μου είπε ο Παύλος ο Κοτολούλης, από τα Σπάτα.

Φωτογραφία: 1951 στη Σινάια της Ρουμανίας.

Πίσω από αριστερά: 1. Κοτολούλη Γιαννούλα (Ντελή), 2. Ζηκούλη Βιργινία του Αλέξη,
3. Κοτσίνα Αγαθή του Θεοδώρου.

Εμπρός: 1. Καρανικούλη Μαρία του Γεωργίου, 2. Ζηκούλης Σταύρος του Αλέξη, 3. Μπατσάς
Βασίλειος του Παναγιώτη.

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Σιγκούλης Ιωάννης

Δ. Κατσάρη 35, 452 21 Ιωάννινα
τηλ. 2651076055

Χοτσίνας Ιωάννης

μμ. Ξάνθου 38, 454 45 Ιωάννινα
τηλ. 2651078937

ΚΑΣΤΟΡΙΑ

Ιακρής Βασίλειος

ολοκυνθού, Καστοριάς, Τ.Κ. 520 50
τηλ. 24467071840

Καρράς Αθανάσιος

εύκη, Καστοριάς, Τ.Κ. 521 00
τηλ. 2467081307

Ιώμου Ματούλα

εύκη, Καστοριάς, Τ.Κ. 521 00
τηλ. 2467071606

ΠΡΟΣΟΠΗΓΗ

Ζίμος Γεώργιος

ΟΛΟΣ

Ηηκούλης Σταύρος

αράφη 81, 382 22 Βόλος
τηλ. 2421039597

Ιακρής Ελευθέριος

γγριά, Βόλος
τηλ. 2428091477

. ΜΑΡΜΑΡΑΣ

όδιου Αφροδίτη

30 81 Ν. Μαρμαράς, Χαλκιδική
τηλ. 2375071038

ΑΡΙΣΑ

Απλάνη Σεβαστή

ικονόμου Εξ. Οικονόμου 82, 412 23 Λάρισα
τηλ. 2410284856

ΤΥΡΝΑΒΟΣ

Χοτσίνας Δημήτριος

ημοκρατίας 1, 410 00 Τύρναβος, Λάρισα
τηλ. 2492024717

ΕΛΑΣΓΙΑ

Γιέλλας Σταύρος

0 13 Πελασγία, Φθιώτιδας
τηλ. 2238051781

ΠΑΤΡΑ

Ζώτος Κώστας

Αρχ. Μακαρίου 14, 263 33 Πάτρα
τηλ. 2610420269

Επιτροπή Νεολαίας:

Καρράς Αθανάσιος

Πόντου 12, Λεύκη, Καστοριάς Τ.Κ. 521 00
τηλ. 2467081307

Τσιλιμίγκα Γιώτα

Αγ. Ιωάννης, Ιωάννινα Τ.Κ. 455 00
τηλ. 2651063929

Καρανικούλη Αρετή

Kanal str 17
67063 Ludwigshafen- Germany
Tel. 004917660029114

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Ο ετήσιος χορός της Αδελφότητας
στην Αθήνα, θα πραγματοποιηθεί

– για πρώτη φορά εφέτος μεσημεριανή
ώρα – την Κυριακή 15-02-2009
και ώρα 13:00 σε αίθουσα
του ξενοδοχείου STANLEY
(Οδυσσέως 1 Πλατεία Καραϊσκάκη, Αθήνα).

Όπως πάντα με τη συνοδεία
της εξαιρετικής σε ποιότητα ορχήστρας
του Νίκου & Κώστα Φιλιππίδη.

Η Επιτροπή Αθήνας της Αδελφότητας
περιμένει με χαρά τους χωριανούς
και τους φίλους της Δροσοπηγής
να δώσουν το παρόν, για να ανταμώσουμε
και να διασκεδάσουμε για ακόμη
μία φορά όλοι μαζί.